

Jaarrekening 2017

INHOUDSOPGAVE JAARREKENING

- 102 **Geconsolideerde balans per 31 december 2017**
- 103 **Geconsolideerde winst-en- verliesrekening over 2017**
- 104 **Geconsolideerd overzicht van het totaalresultaat**
- 105 **Geconsolideerd mutatieoverzicht van het eigen vermogen**
- 106 **Geconsolideerd overzicht van kasstromen**
- 107 **Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening**
- 153 **Vennootschappelijke balans per 31 december 2017 Ordina N.V.**
- 153 **Vennootschappelijke winst-en-verliesrekening over 2017 Ordina N.V.**
- 154 **Toelichting op de vennootschappelijke jaarrekening**

ORDINA

Finance Solutions

GECONSOLIDEERDE BALANS PER 31 DECEMBER 2017 (VOOR WINSTBESTEMMING)

(In duizenden euro's)	Toelichting	2016	2017
Activa			
<i>Vaste activa</i>			
Immateriële vaste activa	7	136.162	131.796
Materiële vaste activa	8	4.677	4.959
Investerings in geassocieerde deelnemingen	9	397	371
Latente belastingvorderingen	10	17.859	18.233
Totaal vaste activa		159.095	155.359
<i>Vlottende activa</i>			
Transitiekosten	11	585	123
Handelsdebiteuren en overige vorderingen	13	68.891	63.683
Liquide middelen	14	2.691	10.889
Totaal vlottende activa		72.167	74.695
Totaal activa		231.262	230.054

(In duizenden euro's)	Toelichting	2016	2017
Eigen vermogen en verplichtingen			
<i>Eigen vermogen</i>			
Gestort en opgevraagd kapitaal	15	9.326	9.326
Agioreserve	16	136.219	136.219
Ingehouden winsten	16	-3.179	-879
Resultaat boekjaar	16	5.038	3.110
Totaal eigen vermogen		147.404	147.776
Verplichtingen			
<i>Langlopende verplichtingen</i>			
Personeelsgerelateerde voorzieningen	18	868	880
Overige voorzieningen	19	3.889	0
Totaal langlopende verplichtingen		4.757	880
<i>Kortlopende verplichtingen</i>			
Bancaire schulden	14/17	0	0
Overige voorzieningen	20	1.501	839
Handelscrediteuren en overige schulden	21	71.927	76.325
Acute winstbelastingverplichtingen		5.673	4.234
Totaal kortlopende verplichtingen		79.101	81.398
Totaal verplichtingen		83.858	82.278
Totaal eigen vermogen en verplichtingen		231.262	230.054

De toelichtingen 1 tot en met 36 vormen een integraal onderdeel van deze jaarrekening.

GECONSOLIDEERDE WINST-EN- VERLIESREKENING OVER 2017

<i>(In duizenden euro's)</i>	Toelichting	2016	2017
Omzet	6	343.575	344.888
Inkoopwaarde hard- en software en overige directe kosten		6.474	6.835
Uitbestede werkzaamheden		77.276	90.158
Personeelskosten	22	228.327	220.002
Afschrijvingen op immateriële vaste activa	7	2.794	4.775
Afschrijvingen op materiële vaste activa	8	2.607	2.831
Overige bedrijfskosten	23	16.365	13.360
Totaal bedrijfslasten		333.843	337.961
Bedrijfsresultaat		9.732	6.927
Financieringsbaten		0	0
Financieringslasten		-627	-443
Netto-financieringslasten	24	-627	-443
Aandeel in resultaten van deelnemingen	9	-45	-26
Resultaat voor winstbelastingen		9.060	6.458
Winstbelastingen	25	-4.022	-3.348
Nettoresultaat over het boekjaar		5.038	3.110
Toe te rekenen aan:			
Aandeelhouders van de vennootschap		5.038	3.110
Nettoresultaat over het boekjaar		5.038	3.110

<i>(In euro's)</i>	Toelichting	2016	2017
Gewone winst per aandeel	26	0,05	0,03
Verwaterde winst per aandeel	26	0,05	0,03

De toelichtingen 1 tot en met 36 vormen een integraal onderdeel van deze jaarrekening.

GECONSOLIDEERD OVERZICHT VAN HET TOTAALRESULTAAT

<i>(In duizenden euro's)</i>	Toelichting	2016	2017
Nettoresultaat over het boekjaar	16	5.038	3.110
Mutaties die in volgende perioden niet worden verantwoord in de winst-en-verliesrekening			
Actuariële winsten en verliezen toegezegd-pensioenregelingen	16/18	-51	-16
Belasting ter zake rechtstreeks in het vermogen verantwoorde mutaties	10/16	13	4
Netto-niet-gerealiseerde resultaten		-38	-12
Totaalresultaat over het boekjaar		5.000	3.098
Toe te rekenen aan:			
Aandeelhouders van de vennootschap		5.000	3.098
Totaalresultaat over het boekjaar		5.000	3.098

De toelichtingen 1 tot en met 36 vormen een integraal onderdeel van deze jaarrekening.

GECONSOLIDEERD MUTATIEOVERZICHT VAN HET EIGEN VERMOGEN

<i>(In duizenden euro's)</i>	Toelichting	Geplaatst kapitaal	Agioreserve	Ingehouden winsten	Resultaat boekjaar	Totaal
Saldo per 1 januari 2016		9.296	135.855	-224	-3.168	141.759
Nettoresultaat over het boekjaar	16	0	0	0	5.038	5.038
<i>Niet-gerealiseerde resultaten</i>						
Actuariële winsten en verliezen	10/16/18	0	0	-38	0	-38
Totaalresultaat over het boekjaar		0	0	-38	5.038	5.000
<i>Transacties met aandeelhouders</i>						
Resultaatbestemming vorig boekjaar	16/27	0	0	-3.168	3.168	0
Emissie ingevolge aandelengerelateerde beloningen	15/16	30	364	-394	0	0
Personeelskosten ingevolge aandelengerelateerde beloningen	15/16/22/31	0	0	645	0	645
Totaal transacties met aandeelhouders		30	364	-2.917	3.168	645
Saldo per 31 december 2016		9.326	136.219	-3.179	5.038	147.404

<i>(In duizenden euro's)</i>	Toelichting	Geplaatst kapitaal	Agioreserve	Ingehouden winsten	Resultaat boekjaar	Totaal
Saldo per 1 januari 2017		9.326	136.219	-3.179	5.038	147.404
Nettoresultaat over het boekjaar	16	0	0	0	3.110	3.110
<i>Niet-gerealiseerde resultaten</i>						
Actuariële winsten en verliezen	10/16/18	0	0	-12	0	-12
Totaalresultaat over het boekjaar		0	0	-12	3.110	3.098
<i>Transacties met aandeelhouders</i>						
Resultaatbestemming vorig boekjaar	16/27	0	0	5.038	-5.038	0
Dividenduitkering	16/27	0	0	-1.865	0	-1.865
Afwikkeling aandelengerelateerde beloningen middels inkoop eigen aandelen	15/16	0	0	-503	0	-503
Afwikkeling aandelengerelateerde beloningen in contanten	15/16	0	0	-597	0	-597
Personeelskosten ingevolge aandelengerelateerde beloningen	15/16/22/31	0	0	239	0	239
Totaal transacties met aandeelhouders		0	0	2.312	-5.038	-2.726
Saldo per 31 december 2017		9.326	136.219	-879	3.110	147.776

De toelichtingen 1 tot en met 36 vormen een integraal onderdeel van deze jaarrekening.

GECONSOLIDEERD OVERZICHT VAN KASSTROMEN

(In duizenden euro's)	Toelichting	2016	2017
Kasstroom uit operationele activiteiten			
Nettoresultaat over het boekjaar		5.038	3.110
<i>Aanpassingen voor</i>			
Financieringsbatens en -lasten	24	627	443
Aandeel in resultaten van deelnemingen	9	45	26
Belastingen	25	4.022	3.348
		4.694	3.817
Bedrijfsresultaat		9.732	6.927
<i>Aanpassingen voor</i>			
Afschrijvingen immateriële vaste activa	7	2.794	4.775
Afschrijvingen materiële vaste activa	8	2.607	2.831
Aandelengerelateerde beloningen	15/16/22/31	645	239
		6.046	7.845
Operationele kasstroom voor mutaties in werkkapitaal en voorzieningen		15.778	14.772
Mutaties in transitiekosten	11	585	462
Mutaties in vorderingen		-968	5.208
Mutaties in kortlopende verplichtingen		-9.008	3.402
Mutaties in voorzieningen		-767	-3.893
		-10.158	5.179
Kasstroom uit operationele activiteiten		5.620	19.951
Betaalde rente		-345	-203
Betaalde winstbelasting	6	-1.780	-5.157
Nettokasstroom uit operationele bedrijfsactiviteiten		3.495	14.591
Kasstroom uit investeringsactiviteiten			
Investerings in immateriële vaste activa	7	-4.693	-409
Investerings in materiële vaste activa	8	-1.392	-3.048
Desinvesteringen van immateriële vaste activa	7	45	0
Desinvesteringen van materiële vaste activa	8	698	29
Nettokasstroom uit investeringsactiviteiten		-5.342	-3.428
Kasstroom uit financieringsactiviteiten			
Opname/aflossing onder revolverende faciliteit	17	-5.000	0
Afwikkeling van aandelengerelateerde beloningen	15/16	0	-1.100
Dividenduitkering aan aandeelhouders	16/27	0	-1.865
Nettokasstroom uit financieringsactiviteiten		-5.000	-2.965
Nettokasstroom in het jaar		-6.847	8.198
		2016	2017
Nettokasstroom in het jaar		-6.847	8.198
Saldo liquide middelen begin boekjaar		9.538	2.691
Saldo liquide middelen eind boekjaar		2.691	10.889

De toelichtingen 1 tot en met 36 vormen een integraal onderdeel van deze jaarrekening.

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE JAARREKENING

1. ALGEMENE INFORMATIE

Ordina N.V. is een naamloze vennootschap, opgericht in 1973 en statutair gevestigd te Nieuwegein, Nederland, met Kamer van Koophandel nummer 30077528. Ordina is de grootste onafhankelijke ICT-dienstverlener in de Benelux. Wij bedenken, bouwen en beheren ICT-toepassingen bij de overheid, in de financiële wereld, de industrie en de zorg. Wij streven naar ICT die mensen verder helpt. ICT die er toe doet en die tot stand is gekomen zonder verspilling van middelen. Dat doen wij door samen met onze klanten duurzaam te innoveren.

De geconsolideerde jaarrekening over het jaar 2017 bestaat uit de onderneming en al haar groepsmaatschappijen (tezamen 'Ordina' genoemd). De Raad van Bestuur heeft de jaarrekening opgesteld op 14 februari 2018. De jaarrekening is besproken in de vergadering van de Raad van Commissarissen op 14 februari 2018 en wordt ter vaststelling voorgelegd aan de Algemene Vergadering van Aandeelhouders op 26 april 2018. De Raad van Commissarissen heeft op 14 februari 2018 goedkeuring voor publicatie verleend.

Het aandeel Ordina N.V. is sinds 1987 genoteerd aan de effectenbeurs Euronext Amsterdam en maakt deel uit van de Small Cap Index (AScX).

2. SAMENVATTING VAN DE BELANGRIJKSTE GRONDSLAGEN VOOR WAARDERING EN RESULTAATBEPALING

De belangrijkste grondslagen voor waardering en resultaatbepaling zijn hieronder weergegeven. Deze grondslagen voor waardering en resultaatbepaling zijn consistent toegepast binnen Ordina voor de in deze geconsolideerde jaarrekening gepresenteerde perioden.

2.1. Algemeen

De geconsolideerde jaarrekening van Ordina N.V. is opgemaakt in overeenstemming met de International Financial Reporting Standards (IFRS) en de interpretaties daarvan zoals vastgesteld door de International Accounting Standards Board (IASB) zoals aanvaard voor gebruik binnen de Europese Unie en de wettelijke bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW.

De jaarrekening van Ordina is opgesteld in het Nederlands en in het Engels, waarbij de Nederlandstalige versie leidend is.

De jaarrekening wordt gepresenteerd in euro's. Bedragen zijn vermeld in duizenden euro's, tenzij anders aangegeven, als gevolg waarvan sprake kan zijn van afrondingsverschillen. De euro is de functionele en presentatievaluta van Ordina N.V. De waarderingsgrondslagen zijn gebaseerd op historische kosten en kostprijzen. Personeelsgerelateerde voorzieningen voortvloeiend uit toegezegd pensioenregelingen zijn op actuariële waarde gewaardeerd.

Het opmaken van de geconsolideerde jaarrekening in overeenstemming met IFRS-regelgeving vereist van het management dat zij beoordelingen, inschattingen en aannames maakt die de toepassing van richtlijnen en de waarderingen voor activa, verplichtingen, opbrengsten en kosten beïnvloeden. De gemaakte schattingen en aannames zijn gebaseerd op historische ervaringen en diverse andere factoren die onder de gegeven omstandigheden als reëel worden beschouwd. De gemaakte inschattingen en aannames hebben gediend als basis voor de beoordeling van waarde van de verantwoorde activa en verplichtingen. Werkelijke resultaten en omstandigheden kunnen echter afwijken van gemaakte inschattingen.

Schattingen en onderliggende aannames worden voortdurend beoordeeld en indien noodzakelijk aangepast. Wijzigingen in schattingen en aannames worden verwerkt in de periode waarin de schattingen worden herzien als de herziening uitsluitend op de desbetreffende periode betrekking heeft, of in de periode van herziening en toekomstige perioden als de herziening zowel de huidige als toekomstige perioden beïnvloedt. De schattingen en beoordelingen van het management bij de toepassing van IFRS die een belangrijk effect hebben op de jaarrekening en toekomstige perioden zijn opgenomen onder toelichting 5.

Toepassing nieuwe standaarden

Ordina heeft in het boekjaar, indien van toepassing, nieuwe en gewijzigde voor de onderneming relevante IFRS-standaarden en IFRIC-interpretaties toegepast. Een belangrijke wijziging in dit kader betreft de aanpassing in IAS 7, op grond waarvan de gebruiker van de jaarrekening inzicht wordt verschaft in de mutaties in verplichtingen uit financieringsactiviteiten. In dit kader verwijzen wij naar toelichting 17. Toepassing van nieuwe en gewijzigde standaarden en interpretaties in 2017 heeft geen materieel effect op het vermogen en resultaat van Ordina en de toelichting in de jaarrekening.

De onderstaande standaarden en interpretaties zijn op de datum van publicatie van de jaarrekening gepubliceerd maar nog niet van kracht op de geconsolideerde jaarrekening over het jaar 2017. Onderstaand zijn alleen de standaarden vermeld waarvan Ordina een redelijke verwachting heeft dat deze bij toekomstige toepassing een impact zullen hebben op de toelichtingen, de financiële positie of de resultaten van Ordina. Ordina zal deze standaarden en interpretaties toepassen zodra deze van kracht zijn.

IFRS 9, 'Financiële instrumenten'. Deze standaard geeft een toelichting op de classificatie, waardering en verantwoording van financiële vaste activa en verplichtingen. De volledige versie van IFRS 9 is gepubliceerd in juli 2014. De standaard vervangt de toelichtingen zoals opgenomen in IAS 39 betreffende de classificatie en waardering van financiële instrumenten. De standaard is verplicht per 1 januari 2018. Ordina zal de standaard toepassen per de datum dat deze effectief wordt. Toepassing met terugwerkende is kracht vereist, waarbij het niet verplicht is om informatie voor vergelijkingsdoeleinden aan te passen. Ordina heeft de impact van IFRS 9 'Financiële instrumenten' beoordeeld. Toepassing van de standaard zal geen materieel effect hebben op de financiële positie en het vermogen van Ordina, uitgezonderd het effect van de verwerking van een verwacht kredietverlies op handelsvorderingen onder IFRS 9. IFRS 9 vereist de verantwoording van een verwacht kredietverlies op handelsvorderingen gebaseerd op de verwachte afwikkeltermijn van deze handelsvorderingen. Ordina zal de voorziening voor verwacht kredietverlies op handelsvorderingen bepalen op basis van de 'simplified approach'. Ordina heeft vastgesteld dat de voorziening debiteuren in dit kader op basis van huidige inschattingen met een bedrag van ca. EUR 50.000 zal toenemen.

IFRS 15, 'Opbrengsten uit contracten met klanten'. Deze standaard, gepubliceerd in mei 2014, bevat grondslagen voor het vaststellen van omvang en timing van te verantwoorden omzet. De standaard vervangt IAS 18, 'Opbrengstverantwoording' en IAS 11, 'Bouwcontracten'. De standaard is verplicht per 1 januari 2018. De standaard volgt een vijf-stappenplan. Uitgangspunt is dat omzet wordt verantwoord voor het bedrag dat verwacht wordt te ontvangen in ruil voor de geleverde diensten en goederen. Ordina heeft een beoordeling uitgevoerd op de impact van IFRS 15. Op basis van deze beoordeling hebben wij vastgesteld dat omzetverantwoording voor de diensten zoals beschreven in grondslag 2.19 niet materieel zullen wijzigen. De impact van de nieuwe standaard beperkt zich tot de kwalificatie agent versus principaal. Onder toepassing van IFRS 15 zal in een aantal situaties netto-omzet verantwoord worden daar waar onder toepassing van de huidige standaard bruto-omzet is verantwoord. De impact bedraagt voor de bruto-omzet over 2017 minder dan 1% van de omzet. De impact op de verantwoorde marge, het netto-resultaat en het eigen vermogen is zowel in 2016 als in 2017 nihil. De standaard is niet vervroegd toegepast en Ordina kiest bij de transitie naar IFRS 15 voor de 'full retrospective approach'.

IFRS 16 'Leases'. Op grond van deze standaard, gepubliceerd in januari 2016, zullen vrijwel alle leasecontracten die thans kwalificeren als operational lease, op gelijksoortige wijze behandeld gaan worden als financial lease. De standaard is verplicht per 1 januari 2019 en vervangt IAS 17, 'Leases'. De standaard kent twee uitzonderingen voor lessees, te weten i) leasecontracten betreffende activa met een relatief geringe waarde (bijv. personal computers en laptops), en ii) korte termijn leasecontracten (leasecontracten met een maximale looptijd van 12 maanden). Bij het aangaan van een leasecontract zal de lessee een verplichting verantwoorden betreffende de toekomstige leasebetalingen, onder gelijktijdige verantwoording van het gebruiksrecht van het onderliggende actief gedurende de leasetermijn. Gezien het feit dat Ordina over een groot aantal operationele huur- en leasecontracten beschikt, zal de toepassing een significante impact

hebben op de geconsolideerde jaarrekening van Ordina. Toepassing van de nieuwe standaard zal leiden tot een forse toename van de totale activa en verplichtingen. Daarnaast zal de EBITDA toenemen als gevolg van een verschuiving van de operationele leasekosten van de bedrijfslasten naar de afschrijving- en interestlasten. Onder de nieuwe standaard zullen leasecontracten tevens impact hebben op het resultaat als gevolg van het feit dat de financieringscomponent binnen de leasetermijn aan het begin van de contractduur groter is dan een het eind van de contractduur (zogenaamde 'front-loading'). Op dit moment kan nog geen betrouwbare inschatting worden gegeven van het financiële effect van invoering van de standaard. Ordina verwacht de volledige beoordeling van de impact van IFRS 16 in de loop van 2018 af te ronden. Toepassing van de nieuwe standaard zal geen materiële invloed hebben op de convenantenberekening zoals gedefinieerd in de financieringsovereenkomst (zie toelichting 17). In de financieringsovereenkomst is geanticipeerd op een toekomstige wijziging in de verantwoording van leaseovereenkomsten, waarbij is vastgelegd dat een verplichting uit hoofde van leaseovereenkomsten voortvloeiende uit reguliere bedrijfsvoering (zoals bijvoorbeeld autolease- en huurcontracten) niet kwalificeren als schuld zoals gedefinieerd in de financieringsovereenkomst. Voor een overzicht van de verplichtingen onder de huidige operationele leaseverplichtingen verwijzen wij naar toelichting 29.

2.2. Grondslagen voor de consolidatie

Groepsmaatschappijen zijn alle entiteiten waarover Ordina beslissende zeggenschap kan uitoefenen. Beslissende zeggenschap is van kracht indien Ordina direct dan wel indirect de financiële en operationele bedrijfsvoering van een onderneming kan bepalen. De jaarrekeningen van deze groepsmaatschappijen zijn in de geconsolideerde jaarrekening van Ordina N.V. opgenomen vanaf de datum dat de beslissende zeggenschap verworven wordt tot het moment dat Ordina N.V. de beslissende zeggenschap verliest. In alle groepsmaatschappijen die in de consolidatie over 2016 en 2017 zijn opgenomen heeft Ordina een belang van 100%. Er is derhalve geen aandeel van derden van toepassing.

De kostprijs van een nieuw verworven groepsmaatschappij wordt bepaald op basis van de betaalde en te betalen liquide middelen per transactiedatum, alsmede, indien van toepassing, de reële waarde van de vermogensinstrumenten (i.e. aandelen) gebruikt ter financiering van de acquisitie.

Intercompany balansverhoudingen, transacties en niet-gerealiseerde winsten op dergelijke transacties worden bij het opstellen van de geconsolideerde jaarrekening geëlimineerd. Transacties met geassocieerde deelnemingen worden bij het opstellen van de geconsolideerde jaarrekening geëlimineerd voor wat betreft het aandeel van Ordina in de betreffende geassocieerde deelneming.

De grondslagen voor de waardering en de resultaatbepaling zoals opgenomen in deze jaarrekening zijn van toepassing op de balans en winst-en-verliesrekening van alle in de consolidatie opgenomen groepsmaatschappijen.

Overige investeringen betreffen de minderheidsbelangen in ondernemingen waarbij Ordina invloed van betekenis heeft, echter geen beslissende zeggenschap. Invloed van betekenis wordt over het algemeen verondersteld bij een aandeelhoudersbelang van tussen de 20% en 50%. Deze investeringen worden bij eerste verwerking verantwoord tegen kostprijs en vervolgens op basis van de 'equity methode' (zie grondslag 2.8).

2.3. Gesegmenteerde verslaggeving

Segmentinformatie wordt gerapporteerd consistent met de wijze waarop binnen Ordina de rapportage-lijnen, besluitvorming en besturing zijn ingericht. De Raad van Bestuur is geïdentificeerd als het hoogste orgaan voor wat betreft strategische besluitvorming (de zogenaamde chief operating decision maker). De Raad van Bestuur bestaat uit de CEO en de CFO.

Voor een nadere toelichting van de segmentinformatie wordt verwezen naar toelichting 6.

2.4. Buitenlandse valuta

2.4.1. Functionele en presentatievaluta

Alle groepsmaatschappijen kennen de euro als functionele valuta. Dientengevolge is deze geconsolideerde jaarrekening opgemaakt in euro's, zijnde de valuta van de primaire economische omgeving van Ordina.

2.4.2. Omrekening afwijkende valuta

Indien van toepassing worden transacties en balansposities in vreemde valuta omgerekend naar de functionele valuta (euro's) per transactiedatum respectievelijk balansdatum. Eventuele omrekenverschillen worden direct verantwoord in de winst-en-verliesrekening.

2.5 Leaseverplichtingen

Leaseovereenkomsten waarbij nagenoeg alle risico's en voordelen aan het eigendom van het geleaste actief voor rekening van Ordina komen, worden geclassificeerd als financiële lease. Financiële leaseovereenkomsten worden bij het aangaan van de leaseovereenkomst gewaardeerd tegen de reële waarde van het geleaste actief of de lagere contante waarde van de minimumleasebetalingen. Eventuele initiële directe kosten worden toegevoegd aan de als actief verantwoorde bedragen. De leasebetalingen voor financiële leaseovereenkomsten worden zodanig uitgesplitst in financieringslasten en een vermindering van de leaseverplichting dat een constante rentevoet over het resterende saldo van de verplichting wordt bereikt. De financieringskosten worden direct ten laste van het resultaat gebracht. Materiële vaste activa verkregen onder financiële leaseovereenkomsten worden afgeschreven over de gebruiksduur van het actief of de kortere leaseovereenkomstperiode voor zover er geen redelijke zekerheid bestaat dat Ordina eigendom verkrijgt over het geleaste actief.

Leaseovereenkomsten waarbij nagenoeg alle risico's en voordelen aan het eigendom van het geleaste actief niet voor rekening van Ordina komen, kwalificeren als operationele leaseovereenkomsten. Betalingen voor operationele leaseovereenkomsten worden direct verantwoord ten laste van de winst-en-verliesrekening (zie toelichting 22 voor de verantwoorde kosten ter zake autoleasing en toelichting 23 voor de verantwoorde kosten ter zake de huur van panden).

2.6. Immateriële vaste activa

2.6.1. Goodwill

Acquisities worden opgenomen onder toepassing van de 'purchase method of accounting'. Goodwill vloeit voort uit de acquisities van groepsmaatschappijen. Goodwill wordt bepaald op basis van het verschil tussen de aankoopprijs van de acquisitie en de netto reële waarde van de overgenomen identificeerbare activa en verplichtingen inclusief voorwaardelijke verplichtingen op het moment van overname. Betalingen gerelateerd aan de acquisitie worden gewaardeerd op basis van de betaalde en te betalen liquide middelen per transactiedatum alsmede, indien van toepassing, de reële waarde van de vermogensinstrumenten (i.e. aandelen) gebruikt ter financiering van de acquisitie. Voorwaardelijke elementen in de aankoopprijs worden bij acquisitie gewaardeerd op reële waarde en tevens verantwoord als schuld, waarbij afwijkingen als gevolg van waardeverschillen ten bate of ten laste van de resultatenrekening worden gebracht. Goodwill wordt gewaardeerd tegen kostprijs onder vermindering van cumulatieve bijzondere waardeverminderingen.

Kosten welke verband houden met een acquisitie worden verantwoord ten laste van het resultaat op het moment dat zij zich voordoen.

Goodwill is toegerekend aan kasstroomgenererende eenheden. Een bijzondere waardevermindering van de goodwill wordt, indien van toepassing, ten laste van de winst-en-verliesrekening gebracht. Een bijzondere waardevermindering met betrekking tot goodwill wordt nimmer teruggenomen. Bij verkoop van een entiteit, waarbij sprake is van verlies van beslissende zeggenschap, wordt de boekwaarde van de goodwill in het resultaat verwerkt.

Eventuele negatieve goodwill voortvloeiend uit de verwerving van een deelneming wordt direct in de winst-en-verliesrekening verantwoord.

Goodwill bij de verwerving van geassocieerde deelnemingen is begrepen in de investering in geassocieerde deelnemingen.

2.6.2. Software

Softwarelicenties worden geactiveerd op basis van gemaakte kosten voor het aankopen en gebruiksklaar maken van de software. Intern ontwikkelde software wordt geactiveerd voor zover de kostprijs voortvloeit uit de ontwikkelings- en testfase van een project en indien kan worden aangetoond dat:

- het project technisch uitvoerbaar is zodat het geschikt is voor gebruik;
- de intentie aanwezig is om het project te voltooien en de software te gebruiken;

- de software in de toekomst aantoonbaar economische voordelen zal genereren;
- er technische, financiële en andere middelen aanwezig zijn om de software te voltooien en te gebruiken;
- het mogelijk is om de uitgaven, die kunnen worden toegerekend aan de ontwikkelde software, op een betrouwbare wijze te bepalen.

Direct toewijsbare kosten welke aan de intern ontwikkelde software worden toegerekend, bevatten personeelskosten alsmede direct toerekenbare externe kosten. Activering van deze kosten vindt plaats tegen kostprijs. Overige uitgaven ten behoeve van intern ontwikkelde software welke niet voldoen aan de gestelde criteria worden verantwoord ten laste van het resultaat op het moment dat deze zich voordoen. Software heeft een eindige gebruiksduur en wordt gewaardeerd tegen kostprijs verminderd met afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen. De afschrijving wordt lineair ten laste van de winst-en-verliesrekening gebracht op basis van de verwachte gebruiksduur. Op in eigen beheer vervaardigde software wordt afgeschreven vanaf de datum van ingebruikname.

2.6.3. Immateriële vaste activa gerelateerd aan klanten

De immateriële vaste activa gerelateerd aan klanten hebben betrekking op de in overeenstemming met IFRS 3 (Business Combinations) geïdentificeerde immateriële activa van acquisities en betreffen onder meer merknamen en klant- en contractportefeuilles en worden gewaardeerd op de reële waarde op het moment van overname. De reële waarde bij overname is op dat moment de kostprijs. De kostprijs van de identificeerbare immateriële vaste activa gerelateerd aan klanten wordt, op basis van de gebruiksduur per individuele component, afgeschreven ten laste van de winst-en-verliesrekening.

2.6.4. Afschrijving van immateriële vaste activa

Afschrijvingskosten worden lineair ten laste van de winst-en-verliesrekening gebracht op basis van de geschatte gebruiksduur van een immaterieel actief. Goodwill wordt jaarlijks op balansdatum getest op bijzondere waardevermindering. Op overige immateriële vaste activa wordt afgeschreven vanaf de datum van ingebruikname.

De door het management geschatte gebruiksduur van de immateriële vaste activa op grond waarvan de afschrijvingen worden bepaald, is als volgt:

- Software: 3-7 jaar
- Merknamen: 2-3 jaar
- Klantenbestanden: 5 jaar
- Contractportefeuilles: 1-2 jaar

De afschrijvingstermijnen worden jaarlijks geëvalueerd en indien noodzakelijk aangepast.

2.7. Materiële vaste activa

2.7.1. Materiële vaste activa in eigendom

Materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen kostprijs verminderd met cumulatieve afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen. Hierin zijn inbegrepen de bijkomende kosten die direct toerekenbaar zijn aan de verkrijging of vervaardiging van het actief. Kosten gemaakt na eerste verwerking in de jaarrekening zijn inbegrepen in de boekwaarde van het actief dan wel een afzonderlijk actief indien het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen met betrekking tot het actief naar Ordina zullen vloeien en de kosten van het actief op betrouwbare wijze kunnen worden bepaald. Onderhoudskosten worden verantwoord in de winst-en-verliesrekening in de periode waarin zij zich voordoen.

Boekwinsten en -verliezen bij verkoop van materiële vaste activa zijn begrepen onder de afschrijvingen.

2.7.2. Afschrijving

Afschrijvingskosten worden lineair ten laste van de winst-en-verliesrekening gebracht op basis van de geschatte gebruiksduur van een actief. De door het management geschatte gebruiksduur van de materiële vaste activa op grond waarvan de afschrijvingen worden bepaald, is als volgt:

- Apparatuur: 2-4 jaar
- Inventaris: 3-5 jaar
- Verbouwingen: 2-15 jaar

Verbouwingen worden afgeschreven over de resterende looptijd van de huurovereenkomsten van de betreffende gebouwen of de economische levensduur indien deze korter is.

De restwaarde, die veelal is bepaald op nihil, en gebruiksduur van de materiële vaste activa worden jaarlijks per balansdatum beoordeeld en aangepast indien noodzakelijk.

2.8. Geassocieerde deelnemingen

Geassocieerde deelnemingen zijn alle entiteiten waarover Ordina invloed van betekenis, doch geen beslissende zeggenschap kan uitoefenen, meestal door middel van het beschikken over 20% tot 50% van de stemrechten. Investerings in geassocieerde deelnemingen worden door middel van de vermogensmutatiemethode verantwoord. De eerste verwerking geschiedt tegen kostprijs op het moment dat Ordina de investeringsverplichting aangaat. De waardering van geassocieerde deelnemingen is inclusief goodwill zoals bepaald op de overnamedatum, onder vermindering van cumulatieve bijzondere waardeverminderingen.

Het aandeel in het resultaat van de geassocieerde deelneming dat aan Ordina wordt toegerekend, wordt verwerkt in de winst-en-verliesrekening. Het aandeel van de mutaties in de reserves van een geassocieerde deelneming dat na de overnamedatum aan Ordina toerekenbaar is, wordt verantwoord in de reserves van Ordina, waarbij de verwerking in de reserves van Ordina de verwerking in de reserves van de geassocieerde deelneming volgt (bijvoorbeeld dividenduitkering of een mutatie verwerkt via het totaalresultaat). Indien het aandeel van verliezen toerekenbaar aan Ordina de boekwaarde van de geassocieerde deelneming overschrijdt, worden verdere verliezen niet meer opgenomen, tenzij er door Ordina zekerheden zijn gesteld ten behoeve van de geassocieerde deelneming dan wel dat er verplichtingen zijn aangegaan of betalingen namens de geassocieerde deelneming zijn verricht. Indien sprake is van niet uit de balans blijkende verplichtingen ter zake geassocieerde deelnemingen waarvoor Ordina aansprakelijk kan worden gesteld, zijn deze opgenomen in de niet uit de balans blijkende verplichtingen (zie toelichting 29).

2.9. Transitiekosten

Transitiekosten ontstaan bij de verwerving of implementatie van langetermijnbeheercontracten en houden verband met de installatie van systemen en processen welke ontstaan na afsluiten van de betreffende contracten. Transitiekosten worden gewaardeerd tegen kostprijs. Transitiekosten hebben primair betrekking op de kosten verband houdende met de conversie van bestaande systemen naar Ordina-standaarden. Deze kosten bestaan voornamelijk uit personeelskosten en kosten van onderaannemers.

Transitiekosten worden ten laste van het resultaat verantwoord gedurende de periode dat de beheeractiviteiten worden verricht welke periode varieert van twee tot vijf jaar en worden verantwoord onder de inkoopwaarde hard- en software en overige directe kosten.

2.10. Handelsdebiteuren en overige vorderingen

Handelsdebiteuren en overige vorderingen worden bij de eerste verwerking in de jaarrekening opgenomen tegen reële waarde en daarna tegen de geamortiseerde kostprijs, gebruikmakend van de effectieve rentemethode en onder aftrek van de voorziening voor oninbaarheid. Een voorziening voor oninbaarheid wordt gevormd op het moment dat verondersteld wordt dat een vordering of een deel van een vordering niet zal worden geïncasseerd. Het bedrag van de voorziening wordt bepaald als het verschil tussen de boekwaarde van de vordering en de contante waarde van de geschatte toekomstige kasstromen. De dotatie aan de voorziening wordt in de winst-en-verliesrekening verwerkt in de overige bedrijfslasten.

De overige vorderingen betreffen de nog te factureren omzet voor reeds verrichte diensten, de nog te ontvangen bedragen uit hoofde van lopende contracten met een vaste aanneemsom, overige vorderingen alsmede overlopende activa. De nog te ontvangen bedragen uit hoofde van lopende projecten per balansdatum worden verantwoord onder de overige vorderingen voor zover deze vorderingen de voor deze projecten reeds gefactureerde bedragen overschrijden. Indien voor lopende projecten de reeds gefactureerde bedragen hoger zijn dan de som van de gemaakte kosten plus de gerealiseerde winst, wordt het saldo betreffende deze projecten verantwoord onder de overige schulden. In dit kader wordt tevens verwezen naar de grondslagen ter zake de omzetverantwoording (zie grondslag 2.19).

2.11. Liquide middelen

De liquide middelen betreffen aanwezige kassaldi en saldi uit hoofde van lopende rekeningen bij bancaire instellingen. Rekening-courantvorderingen worden in het kasstromenoverzicht gepresenteerd als onderdeel van de liquide middelen. Rekening-courantschulden bij bancaire instellingen worden verantwoord als bancaire schulden onder de kortlopende verplichtingen.

2.12. Voor verkoop aangehouden activa en verplichtingen

Indien voor een vast actief sprake is van een voornemen tot verkoop en de boekwaarde zal worden gerealiseerd middels deze verkoop, wordt het betreffende vaste actief geëvalueerd als 'voor verkoop aangehouden activa'. Voorwaarde hierbij is dat het vaste actief in huidige staat beschikbaar is voor verkoop en de verkoop hoogstwaarschijnlijk is. De voor verkoop aangehouden activa worden separaat gepresenteerd op de balans. Een vast actief geëvalueerd als aangehouden voor verkoop wordt gewaardeerd tegen de laagste waarde van de boekwaarde en de reële waarde minus de verkoopkosten.

De verplichtingen gerelateerd aan activa die worden afgestoten en die zijn geëvalueerd als aangehouden voor verkoop, worden afzonderlijk van de overige verplichtingen op de balans gepresenteerd.

2.13. Bijzondere waardevermindering van niet-financiële activa (impairment)

Een immaterieel actief met een onbepaalde gebruiksduur alsmede een immaterieel actief dat nog niet gebruiksklaar is, wordt niet afgeschreven maar jaarlijks beoordeeld op bijzondere waardevermindering. Activa met een bepaalde gebruiksduur worden afgeschreven en beoordeeld op bijzondere waardevermindering telkens indien er een indicatie is dat de boekwaarde afwijkt van de realiseerbare waarde. Een bijzondere waardevermindering wordt bepaald op het bedrag dat de boekwaarde de realiseerbare waarde overschrijft.

2.13.1. Berekening van de realiseerbare waarde

De realiseerbare waarde van een actief of kasstroomgenererende eenheid is de hoogste waarde van de reële waarde minus vervreemdingskosten en de bedrijfswaarde. De bedrijfswaarde is de contante waarde van de kasstromen die verwacht worden voort te komen uit een actief of kasstroomgenererende eenheid. Bij het bepalen van de bedrijfswaarde wordt de contante waarde van de geschatte toekomstige kasstromen berekend met behulp van een disconteringsvoet die de weerslag is van zowel de actuele markttransacties van de tijdswaarde van geld als het specifieke risico met betrekking tot het actief.

Voor een actief dat geen individueel te bepalen kasstromen genereert, wordt de economische waarde bepaald voor de kasstroomgenererende eenheid waarvan het actief deel uitmaakt.

2.13.2. Terugnname van bijzondere waardeverminderingen (terugnname impairment)

Een bijzondere waardevermindering met betrekking tot goodwill wordt nimmer teruggenomen.

Een bijzondere waardevermindering met betrekking tot overige activa wordt teruggenomen indien schattingen, aan de hand waarvan de realiseerbare waarde was bepaald, veranderd zijn. Een bijzondere waardevermindering wordt uitsluitend teruggenomen voor zover de boekwaarde van het actief na terugnname niet hoger wordt dan de boekwaarde die, na aftrek van afschrijvingen, op dat moment zou zijn vastgesteld indien er geen bijzondere waardevermindering was verantwoord. Jaarlijks wordt beoordeeld of er aanwijzingen zijn dat een bijzondere waardevermindering die in voorgaande perioden is opgenomen voor een actief, met uitsluiting van goodwill, niet meer bestaat of mogelijk is afgenomen. Indien een dergelijke indicatie bestaat, wordt de realiseerbare waarde van het betreffende actief opnieuw vastgesteld en de bijzondere waardevermindering aangepast voor zover de beoordeling daartoe aanleiding geeft.

2.14. Eigen vermogen

2.14.1. Aandelenkapitaal

Het maatschappelijk kapitaal van Ordina N.V. bestaat uit 160.000.000 gewone aandelen, 39.999.995 preferente aandelen en 1 prioriteitsaandeel. Het uitgegeven en volgestorte prioriteitsaandeel en de uitgegeven en volgestorte gewone aandelen worden gekwalificeerd als eigen vermogen.

Direct toewijsbare kosten gerelateerd aan de uitgifte van nieuwe gewone aandelen worden (onder aftrek van belastingen) direct bij uitgifte als correctie op de emissieopbrengst in mindering gebracht op het eigen vermogen.

2.14.2. Inkoop eigen aandelen

Op het moment dat Ordina N.V. eigen aandelen inkoop (zogenaamde Treasury Shares), wordt het bedrag van de vergoeding voor deze inkoop, inclusief eventuele direct toewijsbare kosten (onder aftrek van belastingen) in mindering gebracht op het eigen vermogen tot het moment dat de betreffende aandelen worden ingetrokken, heruitgegeven of verkocht. Indien ingekochte eigen aandelen worden verkocht of heruitgegeven, dan wordt het ontvangen bedrag, onder aftrek van direct toewijsbare kosten (onder aftrek van belastingen) verantwoord ten gunste van het eigen vermogen.

2.14.3. Dividenden

Een dividenduitkering aan de aandeelhouders van Ordina N.V. wordt als verplichting verantwoord op het moment dat de Algemene Vergadering van Aandeelhouders daartoe besluit.

2.15. Personeelsgerelateerde voorzieningen

2.15.1 Pensioenregelingen

Ordina heeft zowel toegezegde-bijdrageregelingen (op basis van beschikbare premies) als toegezegd-pensioenregelingen. Bij een toegezegde-bijdrageregeling worden vaste premies betaald aan een verzekeringsmaatschappij. Bij deze pensioenregeling heeft Ordina geen wettelijke of feitelijke verplichting om aanvullende premies te betalen indien de maatschappij onvoldoende middelen heeft om huidige of toekomstige pensioenen te betalen. Een toegezegd-pensioenregeling is een regeling die niet classificeert als een toegezegde-bijdrageregeling. Dit is een regeling waarbij aan de medewerkers een pensioen wordt toegezegd, waarvan de hoogte afhankelijk is van leeftijd, salaris en dienstjaren.

2.15.1.1. Toegezegde-bijdrageregelingen (op basis van het beschikbare-premiestelsel)

Verplichtingen ten aanzien van bijdragen aan pensioenregelingen op basis van beschikbare premies worden als last in de winst-en-verliesrekening verwerkt in de periode waarop deze betrekking hebben. Naast deze verplichtingen heeft Ordina geen overige verplichtingen aangaande pensioenregelingen op basis van een beschikbare-premieregeling.

2.15.1.2. Toegezegd-pensioenregelingen

De in de balans opgenomen verplichting ten aanzien van toegezegd-pensioenregelingen is de contante waarde van de verplichtingen uit hoofde van toegezegd-pensioenregelingen, minus de reële waarde van de beleggingen binnen de pensioenregelingen. Jaarlijks wordt de verplichting uit hoofde van toegezegd-pensioenregelingen berekend door onafhankelijke actuarissen met gebruik van de 'projected unit credit'-methode. De contante waarde van de verplichting uit hoofde van toegezegd-pensioenregelingen wordt berekend door het contant maken van de geschatte toekomstige kasstromen. Daarbij wordt uitgegaan van de rentetarieven die gelden voor hoge kwaliteit ondernemingsobligaties, die zijn uitgegeven in dezelfde valuta als waarin de pensioenen betaald zullen worden, en die een looptijd hebben die ongeveer gelijk is aan de looptijd van de gerelateerde pensioenverplichting.

Actuariële winsten en verliezen worden direct verantwoord in het geconsolideerde overzicht van het totaalresultaat. De pensioenlasten gedurende het boekjaar (bestaande uit pensioenpremie's, rentekosten en verwacht rendement op opgebouwde waarden) worden ten laste van de winst-en-verliesrekening gebracht.

2.15.2. Aandelenregelingen

Aan de leden van de Raad van Bestuur en het Executive Committee is een langetermijn variabele beloning toegekend waarbij sprake is van een uitkering in aandelen Ordina N.V. Voor deze langetermijn variabele beloning worden jaarlijks de prestatiecriteria voor de voorliggende driejaarsperiode bepaald. Op basis van deze prestatiecriteria wordt jaarlijks en per individuele driejaarsperiode beoordeeld in hoeverre daadwerkelijk aandelen Ordina N.V. zullen worden verkregen.

Waardering van de naar verwachting te verkrijgen aandelen vindt plaats op basis van de aandelenkoers op het moment van toekenning van de regeling. Voor de verkregen aandelen geldt dat daarop, voor de aansluitende duur van twee jaar, een blokkade van toepassing is voor wat betreft de verhandelbaarheid ervan. Verkoop van een deel van de aandelen om met de opbrengst de belasting met betrekking tot de toekenning van de aandelen te voldoen, valt buiten deze handelsblokkade.

De mutatie van de langetermijn variabele beloning wordt op basis van actuele inschattingen van de relevante parameters op verslaggevingsmoment ten laste dan wel ten gunste van de winst-en-verliesrekening verantwoord. De totale last wordt verwerkt gedurende de 'vestingperiode' (de periode gedurende welke alle bepaalde 'vestingcondities' moeten worden vervuld). Ingevolge het feit dat de verplichting uit hoofde van de langetermijn variabele beloning waarbij sprake is van een uitkering in aandelen Ordina N.V. wordt gepresenteerd als onderdeel van het eigen vermogen, resulteert de last die wordt verwerkt in de winst-en-verliesrekening tot een overeenkomstige aanpassing in het eigen vermogen. Op het uitkeringsmoment wordt de verantwoorde waarde van de aandelengerelateerde beloningen verantwoord als storting op de uitgegeven aandelen.

2.16. Voorzieningen

In de balans wordt een voorziening verwerkt indien aan de volgende voorwaarden wordt voldaan:

- er is sprake van een in rechte afdwingbare of feitelijke verplichting als gevolg van een gebeurtenis in het verleden.
- het is aannemelijk dat voor afwikkeling van die verplichting sprake zal zijn van een uitstroom van middelen.
- er kan een betrouwbare inschatting worden gemaakt van de uitstroom van geldmiddelen die noodzakelijk worden geacht om de verplichting af te wikkelen.

Voorzieningen worden gewaardeerd tegen de contante waarde van de te verwachten kosten voor het voldoen aan de verplichting. De voorziening wordt contant gemaakt tegen een percentage voor belasting, rekening houdend met de tijdswaarde van geld in de huidige markt en de risico's specifiek voor de verplichting. De toename van een voorziening ingevolge het verstrijken van tijd wordt verantwoord als financieringslast.

Naast de onder grondslag 2.15.1 genoemde voorziening betreffende pensioenen wordt een voorziening gevormd voor reorganisatiekosten, de leegstand van panden waarvoor een contractuele huurverplichting bestaat alsmede voor lopende garantie- en projectvoorzieningen en verlieslatende contracten.

In verband met reorganisatiekosten wordt een voorziening getroffen wanneer Ordina een gedetailleerd plan voor de reorganisatie heeft geformaliseerd en een aanvang is gemaakt met de reorganisatie of deze publiekelijk bekend is gemaakt. Kosten in verband met toekomstige operationele activiteiten worden niet in de reorganisatievoorziening begrepen.

De voorziening voor de leegstand van panden heeft betrekking op toekomstige huurlasten, inclusief aan de huur gerelateerde bijkomende vaste kosten en onder aftrek van verwachte opbrengsten uit onderverhuur, voor de contractperiode waarover naar verwachting geen gebruik wordt gemaakt van deze panden. Indien de afkoopwaarde van een huurcontract lager is, wordt de voorziening bepaald op deze lagere waarde.

Voor ultimo boekjaar lopende garantieverplichtingen wordt een voorziening opgenomen ter grootte van de geschatte werkzaamheden voortvloeiende uit deze verplichtingen. Een garantievoorziening wordt gevormd op basis van de kostprijs van de naar verwachting nog uit te voeren werkzaamheden.

Projectvoorzieningen hebben betrekking op geschatte nog te verrichten werkzaamheden betreffende verlieslatende contracten. Er wordt een voorziening gevormd voor verlieslatende contracten ter grootte van het bedrag dat de door Ordina naar verwachting te behalen voordelen uit een overeenkomst lager zijn dan de onvermijdbare kosten om de verplichtingen uit de betreffende overeenkomst te voldoen.

2.17. Handelscrediteuren en overige schulden

Handelscrediteuren en overige schulden worden bij de eerste verwerking in de jaarrekening opgenomen tegen reële waarde en daarna tegen de geamortiseerde kostprijs gebruikmakend van de effectieve rentemethode.

2.18. Omzetverantwoording

Onder de omzet wordt verantwoord de opbrengst exclusief omzetbelasting en kortingen van de in het verslagjaar voor derden verrichte diensten en aan derden geleverde goederen. Opbrengsten worden gewaardeerd tegen de reële waarde van de vergoeding die is ontvangen of waarop recht is verkregen.

Opbrengsten worden verantwoord wanneer de omvang van de opbrengst betrouwbaar kan worden bepaald, het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen voortvloeiende uit het contract aan Ordina toekomen en wanneer voor elk van de hieronder beschreven activiteiten aan specifieke criteria is voldaan. Indien er belangrijke onzekerheden bestaan over de inbaarheid van de te ontvangen vergoeding wordt slechts opbrengst verantwoord voor het gedeelte dat naar verwachting zal worden betaald.

De wijze van omzetverantwoording is afhankelijk van de aard van de verrichte diensten en de contractuele bepalingen die op de betreffende diensten van toepassing zijn.

2.18.1. Contracten op basis van nacalculatie

Omzet die voortvloeit uit diensten uit hoofde van contracten die zijn gebaseerd op nacalculatie wordt verantwoord op basis van het contract op het moment dat de diensten worden verricht, ongeacht de looptijd van de contracten.

2.18.2. Contracten op basis van een vaste aanneemsom

Bij contracten met een vaste aanneemsom wordt omzet verantwoord op basis van een proportioneel deel van de totale aanneemsom naar rato van de gemaakte voortgang in het verslagjaar ('percentage of completion', POC) voor zover de mate waarin de diensten op balansdatum zijn verricht op betrouwbare wijze kan worden vastgesteld en de reeds gemaakte kosten voor de transactie en kosten om de transactie te voltooien betrouwbaar kunnen worden ingeschat. Bij de toepassing van de POC-methode wordt omzet verantwoord op basis van de totale per verslagdatum gemaakte kosten in verhouding tot de totaal ingeschatte kosten die moeten worden gemaakt om aan de verplichtingen binnen het contract te voldoen.

Op het moment dat er omstandigheden zijn die een wijziging tot gevolg hebben in de oorspronkelijke inschatting van omzet, kosten of nog te verrichten werkzaamheden, worden inschattingen aangepast. Deze aanpassingen kunnen van invloed zijn op nog te realiseren omzet of kosten. Dergelijke aanpassingen worden verwerkt in de periode waarin de omstandigheden die aanleiding zijn voor de gewijzigde inschattingen zich voordoen.

Als het resultaat van contracten met een vaste aanneemsom niet op betrouwbare wijze kan worden ingeschat, worden opbrengsten alleen verantwoord tot het bedrag van de gemaakte projectkosten voor zover deze naar waarschijnlijkheid worden gedekt door de opbrengsten uit het project. Wanneer het waarschijnlijk is dat voor een project de totale kosten de totale opbrengsten zullen overschrijden, wordt het verwachte verlies direct ten laste van de winst-en-verliesrekening gebracht.

2.18.3. Outsourcing- en beheercontracten

Binnen outsourcing- en beheercontracten zijn de werkzaamheden gelijkmatig verdeeld over de looptijd van het contract. Dientengevolge wordt de gerelateerde omzet verantwoord op basis van vaste periodieke bedragen over de contractuele looptijd. In het geval aanvullende werkzaamheden worden verricht, wordt de hieraan gerelateerde omzet verantwoord conform grondslag 2.18.1 en grondslag 2.18.2, afhankelijk van de aard van de aanvullende werkzaamheden.

2.18.4. Licenties

Omzet die voortvloeit uit de verkoop van licenties waarbij ter zake de levering geen aanvullende verplichtingen bestaan voor Ordina, wordt volledig verantwoord op het moment van levering.

Op het moment dat een licentie deel uitmaakt van een project en de licentie is niet separaat identificeerbaar, wordt omzet ter zake de licentie als onderdeel van de totale projectsom verantwoord naar rato van de gemaakte voortgang in het verslagjaar ('percentage of completion'). Hierbij is binnen het project ter zake de licentie sprake van aanvullende diensten zoals integratie, modificatie en maatwerk, die worden verricht door Ordina.

Omzet die voortvloeit uit de verkoop van aangekochte en doorgeleverde licenties, waarbij geen materiële aanvullende diensten worden verricht door Ordina, wordt verantwoord tot het bedrag van de gerealiseerde marge op het moment van levering.

2.18.5. Identificeren van een transactie

De waarderingsgrondslagen zoals beschreven onder de grondslagen 2.18.1 tot en met 2.18.4 worden toegepast op iedere afzonderlijke transactie. Indien binnen een overeenkomst sprake is van afzonderlijk identificeerbare componenten (zogenaamde 'multiple element'-overeenkomsten), wordt de grondslag toegepast zoals van toepassing op deze afzonderlijk te identificeren component.

2.19. Kosten

2.19.1. Kosten voor inkoopwaarde hard- en software en overige directe kosten en uitbestede werkzaamheden

Kosten voor inkoopwaarde van hard- en software en overige directe kosten en uitbestede werkzaamheden worden toegerekend aan de periode waarin de corresponderende opbrengsten zijn verantwoord en worden verantwoord tegen historische kostprijs.

2.19.2. Operationele-leasebetalingen

Operationele-leasebetalingen worden lineair over de leaseperiode verantwoord in de winst-en-verliesrekening.

2.19.3. Overheidssubsidies

Overheidssubsidies worden verwerkt indien met redelijke zekerheid kan worden vastgesteld dat: 1) Ordina de aan de subsidies gekoppelde voorwaarden zal vervullen; en 2) de subsidies zullen worden ontvangen. Ontvangen subsidies die betrekking hebben op de vergoeding van studiekosten worden in de winst-en-verliesrekening verwerkt onder de overige personeelskosten.

2.19.4. Financieringsbatens en -lasten

De financieringsbatens omvatten onder meer de rente voor verstrekte leningen, tegoeden in rekening-courant die worden aangehouden bij bancaire instellingen, alsmede de rentevergoedingen voor de afwikkeling van fiscale vorderingen.

De financieringslasten omvatten onder meer de rente op opgenomen gelden die worden berekend door bancaire instellingen, beschikbaarheidsprovisies, rentelasten voor de afwikkeling van fiscale verplichtingen en pensioenverplichtingen, alsmede de rente verbonden aan de mutatie van voorzieningen ingevolge het verstrijken van tijd. Onder de financieringslasten wordt, voor zover van toepassing, tevens verantwoord het rentebestanddeel van de financiële-leaseverplichtingen.

2.20. Belastingen over het resultaat

Belastingen over het resultaat van het boekjaar omvatten de over de verslagperiode verschuldigde en verrekenbare belastingen en latente belasting. Belasting over het resultaat wordt in de winst-en-verliesrekening verantwoord, behalve voor zover deze betrekking heeft op posten die rechtstreeks worden verantwoord in het geconsolideerde overzicht van het totaalresultaat. In dat laatste geval wordt de samenhangende belasting ook rechtstreeks in het geconsolideerde overzicht van het totaalresultaat verwerkt.

De over de verslagperiode verschuldigde en verrekenbare belasting bestaat uit de winstbelasting over het belastbare resultaat, die wordt berekend aan de hand van de geldende belastingtarieven. Daarbij wordt rekening gehouden met vrijgestelde winstbestanddelen en niet aftrekbare bedragen, alsmede correcties op de belasting over eerdere boekjaren.

Latente belastingen worden opgenomen voor tijdelijke verschillen tussen de fiscale waarden van activa en verplichtingen en de boekwaarden daarvan in de geconsolideerde jaarrekening. Indien een latentie zou ontstaan bij de eerste verwerking in de jaarrekening van een actief of verplichting voortvloeiend uit een transactie, anders dan een bedrijfscombinatie, die noch het commerciële noch het fiscale resultaat beïnvloedt, wordt deze latentie niet verwerkt. Latenties worden berekend op basis van vastgestelde belastingtarieven en wetten die van toepassing zijn of waartoe materieel reeds op balansdatum besloten is en die naar verwachting van toepassing zullen zijn op het moment dat de gerelateerde latente belastingvordering gerealiseerd wordt of de latente belastingverplichting betaald wordt.

Latente belastingvorderingen voor compensabele verliezen worden uitsluitend geactiveerd voor zover het waarschijnlijk is dat verrekening kan plaatsvinden met in de komende jaren te behalen winsten.

Latente belastingvorderingen en -verplichtingen met dezelfde looptijd en bij dezelfde fiscale entiteit worden gesaldeerd op de balans, voor zover een wettelijk recht tot salderen bestaat.

3. GRONDSLAGEN VOOR HET OVERZICHT VAN KASSTROMEN

Het overzicht van kasstromen is opgesteld door toepassing van de indirecte methode. In het kasstromenoverzicht wordt onderscheid gemaakt tussen de kasstromen uit operationele activiteiten en investerings- en financieringsactiviteiten. Ontvangsten en uitgaven voor winstbelasting, alsmede renteontvangsten en -betalingen maken deel uit van de nettokasstroom uit operationele activiteiten. Kasstromen als gevolg van de verwerving dan wel de afstoting van financiële belangen (deelnemingen en investeringen) zijn opgenomen onder de kasstroom uit investeringsactiviteiten, waarbij rekening wordt gehouden met aanwezige liquide middelen in deze belangen. Uitgekeerde dividenden worden opgenomen onder de kasstroom uit financieringsactiviteiten.

4. FINANCIËEL-RISICOMANAGEMENT

Ordina wordt geconfronteerd met diverse financiële risico's, zoals marktrisico, kredietrisico en liquiditeitsrisico. Het vanuit de Raad van Bestuur gestuurde algemene risicomanagementprogramma binnen Ordina strekt zich uit tot een breder veld dan financiële risico's. Dit programma is erop gericht om de belangrijkste risico's te inventariseren en de gerichte beheersing daarvan op basis van richtlijnen, procedures, systemen, best practices, controles en audits. Ons financieel-risicomanagement is specifiek gericht op de voor Ordina in dit kader relevante risico's.

De Raad van Bestuur heeft de eindverantwoordelijkheid voor de opzet en inrichting van en het toezicht op het risicomanagementprogramma binnen Ordina. Beleid en systemen voor risicobeheer worden regelmatig geëvalueerd en waar nodig aangepast aan veranderingen in marktomstandigheden en de activiteiten van Ordina.

4.1. Marktrisico

Marktrisico betreft het risico dat de inkomsten van Ordina worden beïnvloed door veranderingen in marktprijzen, zoals rentetarieven en valutakoersen. De beheersing van marktrisico's heeft tot doel de marktrisicopositie binnen aanvaardbare grenzen te houden bij een optimaal rendement.

4.1.1. Renterisico

Ordina wordt geconfronteerd met renterisico's die zich uitsluitend beperken tot de eurozone. Om deze risico's te minimaliseren heeft het renterisicobeleid tot doel de renterisico's die voortkomen uit de financiering van de onderneming te beperken. Renterisico's kunnen betrekking hebben op zowel lange-termijnfinanciering als kortetermijnfinanciering. Ordina analyseert voortdurend de ontwikkeling van de liquiditeiten in relatie tot de beschikbare financieringsfaciliteiten en schommelingen in rentepercentages.

Ultimo 2017 en 2016 heeft Ordina geen langlopende rentedragende schulden.

Met betrekking tot de kortlopende rentedragende bancaire schulden is Ordina een variabele basisrente verschuldigd afhankelijk van de looptijd van de kortlopende leningen plus een vaste opslag van 1,0%. De looptijd van de kortlopende leningen fluctueert afhankelijk van de liquiditeitsbehoefte en varieert van één tot drie maanden.

Als gedurende 2017 de variabele rente gemiddeld 1% hoger zou zijn geweest, met constant gebleven overige variabelen, dan zouden de netto-interestlasten (na belastingen) ruim EUR 0,1 miljoen hoger zijn geweest.

Ordina heeft geen significante interestdragende activa. Opbrengsten van de groep zijn daarom nagenoeg geheel onafhankelijk van wijzigingen in de rentevoet.

4.1.2. Valutarisico

Alle Ordina-bedrijven zijn gevestigd in de eurozone. Het overgrote deel van de omzet wordt gerealiseerd binnen de eurozone. De functionele valuta en rapportagevaluta van Ordina is derhalve de euro. Ordina bezit geen activa en verplichtingen buiten de eurozone. De Raad van Bestuur beoordeelt de valutarisico's ultimo 2017 als beperkt.

4.2. Kredietrisico's

Ordina wordt geconfronteerd met kredietrisico's. Kredietrisico is het risico van financieel verlies voor Ordina indien een afnemer of tegenpartij van een financieel instrument de aangegane contractuele verplichting niet nakomt. Kredietrisico's vloeien vooral voort uit handelsvorderingen op opdrachtgevers en uitstaande liquide middelen bij banken.

Het kredietrisico wordt centraal beheerst. Het kredietrisico vloeit voort uit liquide middelen, afgeleide financiële instrumenten en transacties met cliënten, inclusief openstaande vorderingen. Voor banken en financiële instellingen worden alleen onafhankelijke professionele partijen binnen Nederland geaccepteerd, waarbij risico's worden gespreid over meerdere partijen.

Met betrekking tot afnemers wordt op basis van projectacceptatiecriteria de kredietwaardigheid van opdrachtgevers vooraf beoordeeld. Indien beschikbaar wordt hierbij gebruikgemaakt van externe creditratings. Indien geen externe beoordelingen beschikbaar zijn, beoordeelt Ordina op basis van interne richtlijnen de kredietwaardigheid van de afnemer, waarbij onder meer de financiële positie, ervaringen uit het verleden en overige factoren worden meegenomen. Op grond van de interne richtlijn worden de kredietrisico's ter zake opdrachtgevers doorlopend beoordeeld. Concentratie van kredietrisico's gerelateerd aan handelsdebiteuren en overige vorderingen worden onderkend binnen de overheidsmarkt. Voor overige afnemers is de concentratie van kredietrisico's beperkt, gezien de individuele omvang en onafhankelijke positie van de verschillende afnemers. Met een groot deel van onze afnemers wordt meerdere jaren zaken gedaan en in het verleden is er slechts in incidentele gevallen sprake geweest van een situatie waarin de afnemer niet aan zijn verplichtingen heeft kunnen voldoen. Afnemers worden voortdurend en op individuele basis beoordeeld op naleving van afspraken betreffende betalingscondities. Bevindingen worden periodiek gerapporteerd aan de Raad van Bestuur. Voor een toelichting op de handelsdebiteuren wordt verwezen naar toelichting 13.

De Raad van Bestuur beoordeelt de kredietrisico's ultimo 2017 betreffende afnemers als beperkt. Wel is sprake van een concentratie van de risico's in de situatie waarin sprake is van tussenkomst van zogenaamde broker partijen. Door de marktomstandigheden kunnen er bij dergelijke partijen solvabiliteits- of continuïteitsissues ontstaan.

Ordina N.V. heeft voor het merendeel van de Nederlandse groepsmaatschappijen een verklaring van hoofdelijke aansprakelijkheid gedeponneerd ten kantore van het Handelsregister waar de betreffende rechtspersonen statutair zijn gevestigd.

4.3. Liquiditeitsrisico's

Het liquiditeitsrisico is het risico dat Ordina niet kan voldoen aan haar financiële verplichtingen. De uitgangspunten van het liquiditeitsrisicobeheer zijn dat er voor zover mogelijk voldoende liquiditeiten beschikbaar zijn om te kunnen voldoen aan de huidige en toekomstige financiële verplichtingen, in zowel normale als moeilijke omstandigheden, en zonder dat daarbij onaanvaardbare verliezen worden geleden of de reputatie van Ordina in gevaar komt.

Het liquiditeitenbeheer binnen Ordina vindt centraal plaats. Hiertoe wordt gebruikgemaakt van de centraal beheerde kredietfaciliteit die Ordina in mei 2015 heeft afgesloten. Ultimo 2017 beschikt Ordina over een gecommiteerde faciliteit van in totaal EUR 30,0 miljoen. De gecommiteerde faciliteit bestaat uit een revolverende faciliteit van EUR 20 miljoen en een kredietfaciliteit in rekening-courant van EUR 10 miljoen. De looptijd bedraagt maximaal 5 jaar met een initiële looptijd van 3 jaar met tweemaal een optie tot verlenging met 1 jaar. Na een eerste verlenging in 2016, is in het eerste halfjaar 2017 een tweede verlenging overeengekomen van 1 jaar. Ingevolge de tweede verlenging eindigt de financieringsovereenkomst in mei 2020. Met betrekking tot de beschikbare kredietfaciliteit en de van toepassing zijnde convenanten wordt verwezen naar toelichting 17.

Het liquiditeitenbeheer is erop gericht de beschikbare liquide middelen en kredietfaciliteiten binnen Ordina zo optimaal mogelijk aan te wenden. Hiertoe worden periodiek liquiditeitsprognoses opgesteld voor zowel de korte als middellange termijn. Deze prognoses worden periodiek bijgesteld op basis van werkelijke realisatie en eventueel bijgestelde prognoses.

Het navolgende overzicht toont een analyse van de financiële verplichtingen van Ordina, onderverdeeld naar relevante contractuele vervaldata, gebaseerd op de resterende periode van balansdatum tot contractuele vervaldatum. De bedragen betreffen de onvoorwaardelijke, contractuele, niet-verdisconteerde kasstromen.

Daar waar van toepassing zijn toekomstige interestbetalingen begrepen in de vermelde kasstromen.

	Balanswaardering	Vervaldatum		
		< 1 jaar	1-2 jaar	> 2 jaar
<i>Per 31 december 2017</i>				
Bancaire schulden	0	0	0	0
Handelscrediteuren en overige schulden	-51.737	-51.737	0	0
<i>Per 31 december 2016</i>				
Bancaire schulden	0	0	0	0
Handelscrediteuren en overige schulden	-52.180	-52.180	0	0

4.4. Kapitaalrisicomanagement

Het management van kapitaal vindt centraal plaats en is gericht op enerzijds de continuïteit van Ordina en anderzijds het optimaliseren van de kapitaalstructuur, teneinde de kosten van kapitaal te reduceren en rendement voor aandeelhouders te genereren.

Instrumenten om tot een optimale kapitaalstructuur te komen zijn gelegen in het dividendbeleid, de mogelijkheid om eigen aandelen in te kopen en de mogelijkheid om aandelen te emitteren, in het bijzonder in verband met de financiering van mogelijke acquisities of de reductie van schuldposities.

De solvabiliteit ultimo 2017 bedroeg circa 64% (ultimo 2016: circa 64%). Een eventuele bijzondere waardevermindering van goodwill heeft een grote invloed op de solvabiliteit. Indien in het kader van een gevoeligheidsanalyse wordt uitgegaan van een bijzondere waardevermindering van de goodwill van 20%, dan bedraagt de solvabiliteit ultimo 2017 circa 60%. Ordina beschouwt een minimale solvabiliteit (eigen vermogen in verhouding tot het balanstotaal exclusief goodwill) van 25% als een verantwoord minimum. Exclusief goodwill bedraagt de solvabiliteit ultimo 2017 22,1% (ultimo 2016: 21,5%).

5. BELANGRIJKE SCHATTINGEN EN AANNAMES

Schattingen en aannames worden voortdurend geëvalueerd en zijn gebaseerd op historische expertise en overige factoren, inclusief toekomstverwachtingen welke op basis van de toepasselijke omstandigheden als reëel worden verondersteld. Het management van Ordina maakt voortdurend schattingen en doet veronderstellingen ten aanzien van toekomstige ontwikkelingen. De gehanteerde inschattingen en veronderstellingen zullen, per definitie, zelden gelijk zijn aan de werkelijkheid. Onderstaand wordt een toelichting gegeven bij de belangrijkste schattingen en aannames die van invloed zijn op de waardering van activa en verplichtingen voor het komende jaar.

5.1. Bijzondere waardevermindering van goodwill

Ordina beoordeelt minimaal jaarlijks per kasstroomgenererende eenheid of sprake is van een bijzondere waardevermindering van de aan de betreffende kasstroomgenererende eenheid toegerekende goodwill (zie grondslag 2.13). Er is sprake van een bijzondere waardevermindering indien de boekwaarde de realiseerbare waarde overschrijdt. Deze berekeningen brengen het gebruik van schattingen en aannames met zich mee. De realiseerbare waarde is de hoogste waarde van de reële waarde minus vervreemdingskosten en de bedrijfswaarde. Voor een uitgebreide toelichting op de uitgevoerde impairmenttests verwijzen wij naar toelichting 7.6.

5.2. Opbrengstverantwoording

Ordina verwerkt opbrengsten voor contracten met een vaste aanneemsom naar rato van de geleverde prestaties. Hiervoor maakt Ordina een inschatting van de tot op dat moment verrichte diensten als percentage van de totaal te verrichten diensten (zie grondslag 2.18.2). Deze inschatting wordt bepaald op basis van de periodiek beschikbare informatie ten aanzien van de status van de betreffende projecten, alsmede op basis van ervaringen in het verleden in vergelijkbare situaties.

5.3. Reorganisatievoorziening

Ordina verantwoordt een reorganisatievoorziening indien een gedetailleerd plan voor de reorganisatie is geformaliseerd en een aanvang is gemaakt met de reorganisatie of deze publiekelijk bekend is gemaakt. Reorganisatievoorzieningen omvatten onder meer schattingen en veronderstellingen met betrekking tot vertrek- en ontslagvergoedingen. De feitelijke situatie kan afwijken van deze inschattingen.

De hoogte van een ontslagvergoeding kan afhankelijk zijn van de mogelijkheid dat de betrokken medewerker binnen een bepaald tijdsbestek een nieuwe dienstbetrekking vindt. Op basis van ervaringscijfers wordt bij de vaststelling van de voorziening geen rekening gehouden met de mogelijkheid dat de medewerker een nieuwe dienstbetrekking vindt gedurende de periode dat de uitkering van de ontslagvergoeding maximaal plaatsvindt. De feitelijke situatie kan afwijken van deze aanname.

5.4. Verlieslatende contracten

Er wordt een voorziening gevormd voor verlieslatende contracten ter grootte van het bedrag dat de door Ordina naar verwachting te behalen voordelen uit een overeenkomst lager zijn dan de onvermijdbare kosten om aan de verplichtingen uit de betreffende overeenkomst te voldoen. De feitelijke situatie kan afwijken van deze inschattingen.

5.5. Belastingen

Ordina beoordeelt jaarlijks in hoeverre rechten op verliescompensatie naar verwachting zullen worden gecompenseerd. De feitelijke compensatie kan afwijken van deze inschattingen. In 2016 zijn plannen uitgevoerd om te voorkomen dat in 2018 verliezen zullen verwateren. De uitvoering van deze plannen heeft het risico op afwaardering van de latente belastingvordering verminderd. Daarnaast is in 2017 een kostenbesparingsprogramma uitgevoerd, waarmee voor de komende jaren een structureel lager kostenniveau moet bijdragen aan winstherstel. Voor de situatie dat gedurende meerdere jaren fiscale verliezen zijn geleden, is overtuigend bewijs nodig voor waardering van fiscale verliezen (IAS 12). Voor aanvullende informatie omtrent latente belastingvorderingen verwijzen wij naar toelichting 10.

5.6. Voorziening leegstand

Ordina verantwoordt een voorziening voor de leegstand van panden voor de periode waarover naar verwachting geen gebruik wordt gemaakt van deze panden. Bij de vaststelling van deze voorziening wordt rekening gehouden met de verwachte opbrengsten uit onderhuur. De werkelijke inkomsten uit onderverhuur kunnen afwijken van de inschatting. In 2017 is door Ordina een nieuwe huurovereenkomst overeengekomen betreffende de kantoorlocatie te Nieuwegein, waarbij de C-toren geen deel meer uitmaakt van de huurovereenkomst. Een belangrijke schatting bij de verwerking van de nieuwe huurovereenkomst is het feit dat Ordina geen betrouwbare schatting kan maken van een eventuele beëindigingsvergoeding die wellicht is opgenomen als lease-incentive (zie toelichting 19). Als gevolg van de nieuwe huurovereenkomst is de voorziening leegstand, welke betrekking had op de C-toren, komen te vervallen. Ultimo 2017 is geen sprake van leegstand van panden en is derhalve geen voorziening leegstand verantwoord.

6. GESEGMENTEERDE INFORMATIE

De organisatie is opgezet in lijn met de dienstverlening van Ordina. De maandelijks aan de Raad van Bestuur, als 'chief operating decision maker', gerapporteerde informatie volgt deze lijn. De resultaten van Ordina worden hierbij onderverdeeld in de verschillende segmenten. Op basis hiervan neemt de Raad van Bestuur zijn beslissingen. Gesegmenteerde informatie wordt verstrekt op basis van de wijze waarop binnen Ordina de besturing, rapportagelijnen en besluitvorming zijn ingericht. Ordina onderkent de segmenten Delivery Nederland, het innovatiecluster en België/Luxemburg.

De Raad van Bestuur beoordeelt de segmenten, vanuit financieel perspectief, voornamelijk op omzet en EBITDA. Financieringsresultaten worden niet aan de segmenten toegerekend omdat de kasgelden door de centrale treasuryafdeling worden beheerd. De segmentresultaten bevatten geen rentebaten of rentelasten, winstbelastingen en resultaten die voortvloeien uit de verkoop van deelnemingen.

Gesegmenteerde informatie wordt verstrekt voor de segmenten Delivery Nederland, het innovatiecluster en Ordina België/Luxemburg. Segmentresultaten, -activa en -verplichtingen bestaan uit items die direct of redelijkerwijs toewijsbaar zijn aan het desbetreffende segment. De prijzen en condities voor transacties tussen segmenten worden op een zakelijke, objectieve grondslag bepaald. De investeringen in kapitaalgoederen van een segment betreffen het totaal van de in de verslagperiode gemaakte kosten voor

verwerving van de activa van het segment die naar verwachting langer dan een verslagperiode in gebruik zullen zijn. Sturingsinformatie ter zake balansposities en analyse hiervan vindt plaats op geaggregeerd niveau van Ordina Nederland (inclusief het innovatiecluster), respectievelijk Ordina België/Luxemburg.

In de loop van 2016 zijn enkele activiteiten van het innovatiecluster ondergebracht bij Delivery Nederland. Naar aanleiding hiervan zijn de vergelijkende cijfers 2016 dieneengevolge aangepast.

6.1. Gesegmenteerde informatie

De gesegmenteerde resultaten over het jaar 2016 zijn als volgt te specificeren:

	Toelichting	Nederland			België/ Luxemburg	Totaal
		Delivery	Innovatie- cluster	Subtotaal Nederland		
Totale omzet per segment		241.994	22.711	264.705	89.350	354.055
Inter-segment omzet		-5.456	-3.144	-8.600	-1.880	-10.480
Omzet		236.538	19.567	256.105	87.470	343.575
EBITDA		8.976	-2.574	6.402	8.731	15.133
Afschrijvingen op immateriële vaste activa	7			-2.776	-18	-2.794
Afschrijvingen op materiële vaste activa	8			-2.117	-490	-2.607
Bedrijfsresultaat				1.509	8.223	9.732
Financieringsbaten en -lasten	24					-627
Aandeel in resultaten van deelnemingen	9					-45
Resultaat voor belastingen						9.060
Winstbelastingen	25					-4.022
Resultaat na belastingen						5.038

De gesegmenteerde resultaten over het jaar 2017 zijn als volgt te specificeren:

	Toelichting	Nederland			België/ Luxemburg	Totaal
		Delivery	Innovatie- cluster	Subtotaal Nederland		
Totale omzet per segment		240.286	22.920	263.206	92.178	355.384
Inter-segment omzet		-5.714	-3.148	-8.862	-1.634	-10.496
Omzet		234.572	19.772	254.344	90.544	344.888
EBITDA		5.983	-283	5.700	8.833	14.533
Afschrijvingen op immateriële vaste activa	7			-4.775	0	-4.775
Afschrijvingen op materiële vaste activa	8			-2.279	-552	-2.831
Bedrijfsresultaat				-1.354	8.281	6.927
Financieringsbaten en -lasten	24					-443
Aandeel in resultaten van deelnemingen	9					-26
Resultaat voor belastingen						6.458
Winstbelastingen	25					-3.348
Resultaat na belastingen						3.110

De bijzondere posten in het resultaat over 2017 van de divisies hebben betrekking op reorganisatiekosten en bedragen totaal EUR 5,9 miljoen (2016: EUR 6,0 miljoen). Deze reorganisatiekosten hebben voor EUR 5,6 miljoen betrekking op Nederland en voor EUR 0,3 miljoen op België/Luxemburg (2016: EUR 5,7 miljoen Nederland, EUR 0,3 miljoen België/Luxemburg).

Als gevolg van de vernieuwing van de huurovereenkomst betreffende de kantoorlocatie Nieuwegein is in 2017 binnen Nederland een vrijval van de voorziening leegstand verantwoord van circa EUR 3,8 miljoen (zie toelichting 19).

Als gevolg van het vervroegd buiten gebruik stellen van een deel van de functionaliteit binnen de ERP-applicatie, is in 2017 onder de afschrijvingslasten binnen Nederland een additionele afschrijving verantwoord van circa EUR 2,0 miljoen (zie toelichting 7.1).

De financieringsbaten en -lasten hebben zowel over 2016 als over 2017 vrijwel volledig betrekking op het segment Nederland.

De betaalde winstbelastingen bedragen in 2017 circa EUR 5,2 miljoen (2016: circa: EUR 1,8 miljoen). Deze betaalde winstbelastingen hebben volledig betrekking op België/Luxemburg. De forse stijging van de betaalde winstbelastingen wordt veroorzaakt doordat in België winstbelastingen zijn betaald voor zowel het boekjaar 2015 als het boekjaar 2016. De betaalde winstbelasting in 2016 heeft betrekking op het boekjaar 2014.

In 2016 is in een gerechtelijke procedure een schikking bereikt betreffende een juridisch geschil. Op grond van deze schikking is binnen Nederland in 2016 onder de inkoopwaarde hard- en software en overige directe kosten een bate verantwoord van per saldo bijna EUR 1,0 miljoen en onder de overige bedrijfslasten een bate van circa EUR 0,4 miljoen. De vordering per 31 december 2016 uit hoofde van de schikking is in januari 2017 afgewikkeld. Na afwikkeling van de schikking hebben partijen geen enkele vordering over en weer verband houdende met het onderhavige geschil.

Voor een Nederlandse klant bedraagt de gerealiseerde omzet in 2017 meer dan 10% van de totale omzet. De omzet bij deze klant bedraagt circa EUR 58,7 miljoen (2016: omzet van circa EUR 61,3 miljoen). Voor een totaal van zes overige klanten geldt dat de gerealiseerde omzet bij deze klanten tezamen meer dan 20% van de omzet bedraagt.

De activa en verplichtingen ultimo 2016 zijn als volgt te specificeren:

	Nederland	België/Luxemburg	Totaal	Eliminaties	Geconsolideerd
Totaal activa	221.937	56.814	278.751	-47.489	231.262
Totaal verplichtingen	74.533	24.617	99.150	-15.292	83.858

De activa en verplichting ultimo 2017 zijn als volgt te specificeren:

	Nederland	België/Luxemburg	Totaal	Eliminaties	Geconsolideerd
Totaal activa	223.613	59.781	283.394	-53.340	230.054
Totaal verplichtingen	75.837	23.005	98.842	-16.564	82.278

Overige gesegmenteerde informatie over 2016 luidt als volgt:

	Toelichting	Nederland	België/ Luxemburg	Totaal
Boekwaarde immateriële vaste activa	7	119.020	17.142	136.162
Boekwaarde materiële vaste activa	8	3.573	1.104	4.677
Boekwaarde financiële vaste activa	9/10	18.131	125	18.256
Investerings in immateriële vaste activa	7	4.693	0	4.693
Investerings in materiële vaste activa	8	936	516	1.452
Afschrijvingen op immateriële vaste activa	7	2.776	18	2.794
Afschrijvingen op materiële vaste activa	8	2.117	490	2.607
Winstbelastingen verantwoord in de winst- en verliesrekening	25	434	3.588	4.022
Betaalde winstbelastingen in het verslagjaar	25	0	1.780	1.780

Overige gesegmenteerde informatie over 2017 luidt als volgt:

	Toelichting	Nederland	België/ Luxemburg	Totaal
Boekwaarde immateriële vaste activa	7	114.654	17.142	131.796
Boekwaarde materiële vaste activa	8	3.958	1.001	4.959
Boekwaarde financiële vaste activa	9/10	18.479	125	18.604
Investerings in immateriële vaste activa	7	409	0	409
Investerings in materiële vaste activa	8	2.684	458	3.142
Afschrijvingen op immateriële vaste activa	7	4.775	0	4.775
Afschrijvingen op materiële vaste activa	8	2.279	552	2.831
Winstbelastingen verantwoord in de winst- en verliesrekening	25	-371	3.719	3.348
Betaalde winstbelastingen in het verslagjaar	25	0	5.157	5.157

7. IMMATERIËLE VASTE ACTIVA

Het volgende overzicht geeft het verloop weer van de onder deze balanspost opgenomen activa:

	Goodwill	Software	Gerelateerd aan klanten	Totaal
<i>Stand per 1 januari 2016</i>				
Totaal aanschafwaarde	192.816	13.846	97.742	304.404
Totaal afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen	-68.321	-5.842	-95.933	-170.096
Boekwaarde per 1 januari 2016	124.495	8.004	1.809	134.308
Mutaties in boekwaarde				
Investerings	0	2.214	0	2.214
In eigen beheer vervaardigd	0	2.480	0	2.480
Afschrijvingen	0	-1.890	-905	-2.794
Desinvesteringen	0	-46	0	-46
Boekwaarde per 31 december 2016	124.495	10.762	905	136.162
<i>Stand per 31 december 2016</i>				
Totaal aanschafwaarde	192.816	18.540	97.742	309.098
Totaal afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen	-68.321	-7.778	-96.837	-172.936
Boekwaarde per 31 december 2016	124.495	10.762	905	136.162
Waarvan in eigen beheer vervaardigd	0	5.672	0	5.672

	Goodwill	Software	Gerelateerd aan klanten	Totaal
<i>Stand per 1 januari 2017</i>				
Totaal aanschafwaarde	192.816	18.540	97.742	309.098
Totaal afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen	-68.321	-7.778	-96.837	-172.936
Boekwaarde per 1 januari 2017	124.495	10.762	905	136.162
Mutaties in boekwaarde				
Investerings	0	384	0	384
In eigen beheer vervaardigd	0	25	0	25
Afschrijvingen	0	-3.870	-905	-4.775
Desinvesteringen	0	0	0	0
Boekwaarde per 31 december 2017	124.495	7.301	0	131.796
<i>Stand per 31 december 2017</i>				
Totaal aanschafwaarde	192.816	15.903	97.742	306.461
Totaal afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen	-68.321	-8.602	-97.742	-174.665
Boekwaarde per 31 december 2017	124.495	7.301	0	131.796
Waarvan in eigen beheer vervaardigd	0	3.059	0	3.059

7.1. Investerings en desinvesteringen

De totale investeringen in software hebben voornamelijk betrekking op de ERP-applicatie binnen Ordina Nederland. Deze investering is deels in eigen beheer vervaardigd. De ERP-applicatie is met ingang van 1 januari 2015 in gebruik genomen. Afschrijving van de ERP-applicatie vindt plaats over een periode van zeven jaar. In 2017 heeft Ordina besloten een deel van de functionaliteit binnen de ERP-applicatie vervroegd buiten gebruik te stellen als gevolg waarvan voor dit deel sprake is van een wijziging in de geschatte levensduur. Deze buitengebruikstelling heeft geleid tot een additionele afschrijving in 2017 van circa EUR 2,0 miljoen.

In 2017 is volledig afgeschreven activa met een oorspronkelijke investeringswaarde van circa EUR 3,0 miljoen buiten gebruik gesteld (2016: nihil).

De desinvestering in software in 2016 hangt samen met de samenwerkingsovereenkomst welke eind 2016 is afgesloten met T-Systems. Ingevolge deze overeenkomst heeft T-Systems apparatuur en software overgenomen van Ordina.

7.2. Bijzondere waardeverminderingen en terugnemen van bijzondere waardeverminderingen

In 2017 en 2016 heeft Ordina geen bijzondere waardevermindering op immateriële vaste activa verantwoord.

Er zijn geen bijzondere waardeverminderingen op immateriële vaste activa, verwerkt in voorgaande jaren, teruggenomen in 2017.

7.3. Goodwill

Goodwill wordt gemonitord op een groep van kasstroomgenererende eenheden binnen Ordina. Deze groepen van kasstroomgenererende eenheden zijn gelijk aan de onderkende segmenten. Ordina onderkent de segmenten Delivery Nederland, het innovatiecluster en België/Luxemburg.

Onderstaand wordt een overzicht gepresenteerd van de goodwill gesplitst naar segment.

	2016	2017
Delivery Nederland	107.353	107.353
België/Luxemburg	17.142	17.142
Saldo per 31 december	124.495	124.495

7.4 Software

De boekwaarde van de software bedraagt ultimo 2017 EUR 7,3 miljoen (ultimo 2016: EUR 10,8 miljoen). Van de boekwaarde ultimo 2017 heeft een bedrag van EUR 6,1 miljoen betrekking op de ERP-applicatie welke in 2015 in gebruik is genomen en welke deels in eigen beheer is vervaardigd. De levensduur van de applicatie is gebaseerd op de verwachte levensduur en veronderstelde veroudering van dergelijke applicaties alsmede op ervaringen ten aanzien van eerdere vergelijkbare applicaties in het verleden en wordt verondersteld op minimaal 7 jaar.

7.5. Immateriële vaste activa gerelateerd aan klanten

De immateriële vaste activa die worden verantwoord onder deze balanspost hebben betrekking op de waardering bij overname van onder meer merknamen, klantenbestanden en contractportefeuilles. Afschrijving van de verschillende componenten vindt plaats op basis van de individuele gebruiksduur van de diverse componenten. Immateriële vaste activa gerelateerd aan klanten kan volledig worden toegerekend aan het segment Delivery Nederland. Ultimo 2017 is de immateriële vaste activa gerelateerd aan klanten volledig afgeschreven en bedraagt de boekwaarde derhalve nihil (ultimo 2016: EUR 0,9 miljoen).

7.6. Impairmenttest voor goodwill

Ordina voert minimaal een keer per jaar impairmenttests uit op de goodwill uitgaande van de relevante (groepen van) kasstroomgenererende eenheden (zie tevens grondslagen 2.6 en 2.13 en toelichting 5.1). Goodwill wordt gemonitord op en is toegerekend aan de segmenten Delivery Nederland en België/Luxemburg. Een bijzondere waardevermindering wordt onderkend indien de realiseerbare waarde van een segment lager is dan de boekwaarde.

De realiseerbare waarde van de segmenten waaraan goodwill is toegerekend, wordt bepaald door de waarde in gebruik te calculeren. Voor deze calculaties wordt gebruikgemaakt van toekomstige kasstromen gebaseerd op een meerjarenprojectie voor de komende vijf jaar, welke mede zijn gebaseerd op beschikbare relevante marktgegevens betreffende de verwachtingen voor de korte en middellange termijn. De marktgegevens betreffen sectorrapportages van onderzoeksbureaus, brancheorganisaties en financiële instellingen. De meerjarenprojecties bevatten inschattingen op het gebied van groei in omzet, directe kosten en indirecte kosten, alsmede aannames voor ontwikkelingen in investeringen en werkkapitaal. De jaarlijkse omzetgroeipercentages binnen de meerjarenprojecties verschillen per segment en variëren voor Delivery Nederland van circa 1,0% tot circa 2,6% (2016: circa 1,0% tot circa 3,2%) en voor België/Luxemburg van circa 1,0% tot circa 8,1% (2016: circa 1,5% tot circa 4,6%). De gemiddelde jaarlijkse omzetgroei binnen de meerjarenprojectie bedraagt voor Delivery Nederland circa 1,5% (2016: circa 1,7%) en voor België/Luxemburg circa 2,8% (2016: circa 2,4%). De gemiddelde jaarlijkse EBITDA marge over de

jaren 2018 tot en met 2022 binnen de meerjarenprojecties bedraagt voor Delivery Nederland circa 5,7% (2016: circa 8,2%) en voor België/Luxemburg circa 8,5% (2016: circa 9,1%). De EBITDA marge over de jaren na 2022 binnen de meerjarenprojecties bedraagt voor Delivery Nederland circa 6,5% (2016: circa 8,8%) en voor België/Luxemburg circa 8,5% (2016: circa 9,5%). De te gebruiken periode voor het contant maken van kasstromen is in beginsel oneindig. Betreffende de voortdurende groei is ultimo 2017 een percentage gehanteerd van 1,0% (2016: 1,0%).

Discontering van toekomstige kasstromen na belastingen vindt plaats tegen een specifiek rentepercentage per segment. Ultimo 2017 bedraagt de disconteringsvoet na belastingen voor Delivery Nederland 8,6% (2016: 9,2%) en voor België/Luxemburg 9,4% (2016: 9,9%). De disconteringsvoet voor belastingen ultimo 2017 bedraagt voor Delivery Nederland 11,0% (2016: 11,9%) en voor België/Luxemburg 13,9% (2016: 14,6%).

Op basis van de gekozen uitgangspunten leidt de uitgevoerde impairmenttest niet tot een bijzondere waardevermindering ultimo 2017. De boekwaarde, waarde in gebruik en de overwaarde van de segmenten waaraan goodwill is toegerekend ultimo 2017 luiden als volgt:

<i>(In miljoenen euro's)</i>	Boekwaarde	Waarde in gebruik	Overwaarde
Delivery Nederland	108,8	120,8	12,0
België/Luxemburg	20,7	69,4	48,7

Aanvullend op de uitgevoerde impairmenttest ultimo 2017 zijn gevoeligheidsanalyses uitgevoerd. Deze gevoeligheidsanalyses zijn uitgevoerd op basis van enerzijds een verhoging van de disconteringsvoet in combinatie met een verlaging van de voortdurende groei en anderzijds op basis van een verlaging van de EBITDA marge.

In de onderstaande tabel wordt voor de betreffende segmenten de impact weergegeven van de gevoeligheidsanalyses waarbij de EBITDA marge met 0,25%, respectievelijk 0,5% wordt verlaagd, bij een gelijkblijvende disconteringsvoet. De vermelde bedragen (in miljoenen euro's) betreffen de resterende overwaardes van de betreffende segmenten op basis van de gevoeligheidsanalyse.

<i>(In miljoenen euro's)</i>	Delivery Nederland	België/ Luxemburg
Afname EBITDA marge		
-0,25%	5,8	46,7
-0,50%	-0,5	44,7

In de onderstaande tabel wordt voor de betreffende segmenten de impact weergegeven van de gevoeligheidsanalyse waarbij enerzijds de disconteringsvoet wordt verhoogd met respectievelijk 0,5%, 1,0% en 1,5% en anderzijds de voortdurende groei wordt verlaagd met 0,5% en 1,0%. Voor het segment Delivery Nederland geldt dat de gevoeligheidsanalyse leidt tot een potentiële bijzondere waardevermindering die varieert tussen EUR 1,1 miljoen en EUR 16,6 miljoen, afhankelijk van de gehanteerde parameters. Voor België/Luxemburg leidt de gevoeligheidsanalyse niet tot een bijzondere waardevermindering. In de onderstaande tabel zijn de resterende overwaardes weergegeven (in miljoenen euro's) van de betreffende segmenten op basis van de gevoeligheidsanalyse.

<i>(In miljoenen euro's)</i>	Disconteringsvoet na belastingen			
Delivery Nederland	8,6%	9,1%	9,6%	10,1%
<i>Voortdurende groei</i>				
0,5%	5,8	-1,1	-7,3	-12,8
0,0%	0,3	-5,9	-11,5	-16,6
België/Luxemburg	9,4%	9,9%	10,4%	10,9%
<i>Voortdurende groei</i>				
0,5%	46,0	42,8	39,9	37,2
0,0%	43,5	40,6	37,9	35,5

Aanvullend op de gevoeligheidsanalyse is voor de kasstroomgenererende eenheid Delivery Nederland een break-even berekening gemaakt waarbij de waarde in gebruik gelijk is aan de boekwaarde. Dit is gedaan door het wijzigen van een van de volgende drie variabelen: de gemiddelde EBITDA marge (gedurende de 5-jaarsprognose en de periode na deze planningshorizon), de disconteringsvoet en de voortdurende groei onder gelijkblijvende overige veronderstellingen.

Voor de kasstroomgenererende eenheid Delivery Nederland is de gehanteerde waarde in de impairmenttest ultimo 2017 voor de gemiddelde EBITDA marge circa 5,7%, de gehanteerde disconteringsvoet 8,6% en de bepaalde voortdurende groei is 1,0%. De break-even waarde wordt bereikt bij een aanpassing van de gemiddelde EBITDA marge naar 5,2%, bij een aanpassing van de disconteringsvoet naar 9,4%, respectievelijk bij een aanpassing van de voortdurende groei naar nihil.

Wij hebben de uitkomsten van de impairmenttest ook vergeleken met de beurswaardering van Ordina. Ultimo 2016 was de waarde in gebruik circa 16% hoger dan de beurswaarde. Als gevolg van de in 2017 gedaalde beurskoers is het verschil tussen de waarde in gebruik en de beurswaarde ultimo 2017 toegenomen waarbij de waarde in gebruik circa 55% hoger ligt dan de beurswaardering. Een waarde in gebruik die hoger is dan de beurswaardering is niet ongewoon vanwege de 'control premium'. Het huidige verschil valt echter buiten de op voorhand als redelijk geachte bandbreedte. De waarde in gebruik is bepaald aan de hand van verschillende parameters. Hierbij zijn de lange termijnverwachtingen de belangrijkste value driver van de waarde in gebruik. Vanwege het verschil tussen de waarde in gebruik en de beurswaardering zijn de parameters extra kritisch beoordeeld. Ook na deze kritische beoordeling, beschouwen wij de aannames als realistisch mede op basis van de succesvolle executie van verbeteringsprogramma's, de resultaten over het tweede halfjaar 2017 en de economische ontwikkelingen. Deze geven vertrouwen voor de waardeontwikkeling op de lange termijn.

8. MATERIËLE VASTE ACTIVA

Het volgende overzicht geeft het verloop weer van de onder deze balanspost opgenomen activa:

	Apparatuur	Inventaris	Verbouwingen	Totaal
<i>Stand per 1 januari 2016</i>				
Totaal aanschafwaarde	14.575	1.529	8.564	24.668
Totaal afschrijvingen	-11.546	-1.330	-5.262	-18.138
Boekwaarde per 1 januari 2016	3.029	199	3.302	6.530
<i>Mutaties in boekwaarde</i>				
Investerings	1.118	128	206	1.452
Afschrijvingen	-1.612	-84	-802	-2.498
Desinvesteringen	-807	0	0	-807
Boekwaarde per 31 december 2016	1.728	243	2.706	4.677
<i>Stand per 31 december 2016</i>				
Totaal aanschafwaarde	13.633	1.657	8.753	24.043
Totaal afschrijvingen	-11.905	-1.414	-6.047	-19.366
Boekwaarde per 31 december 2016	1.728	243	2.706	4.677
<i>Stand per 1 januari 2017</i>				
Totaal aanschafwaarde	13.633	1.657	8.753	24.043
Totaal afschrijvingen	-11.905	-1.414	-6.047	-19.366
Boekwaarde per 1 januari 2017	1.728	243	2.706	4.677
<i>Mutaties in boekwaarde</i>				
Investerings	2.931	61	150	3.142
Afschrijvingen	-1.528	-98	-1.234	-2.860
Desinvesteringen	0	0	0	0
Boekwaarde per 31 december 2017	3.131	206	1.622	4.959
<i>Stand per 31 december 2017</i>				
Totaal aanschafwaarde	13.191	1.691	6.207	21.089
Totaal afschrijvingen	-10.060	-1.485	-4.585	-16.130
Boekwaarde per 31 december 2017	3.131	206	1.622	4.959

8.1. Investerings en desinvesteringen

De investeringen gedurende 2017 betreffen met name vervangingsinvesteringen. Van de investeringen heeft circa EUR 0,5 miljoen betrekking op onze vestigings in België en Luxemburg (2016: EUR 0,5 miljoen).

Als gevolg van de vernieuwing van het huurcontract van de kantoorlocatie te Nieuwegein, waarbij de C-toren geen deel meer uit maakt van de huurovereenkomst, is in 2017 een aanvullende afschrijving binnen de component verbouwingen verantwoord van ruim EUR 0,4 miljoen. De vernieuwing van het huurcontract van de kantoorlocatie te Nieuwegein heeft niet geleid tot een verlenging van de afschrijvingstermijn betreffende de overige geactiveerde verbouwingskosten.

In 2017 hebben geen materiële desinvesteringen plaatsgevonden. De desinvestering in apparatuur in 2016 hangt samen met de samenwerkingsovereenkomst welke eind 2016 is afgesloten met T-Systems. Ingevolge deze overeenkomst heeft T-Systems apparatuur en software overgenomen van Ordina. Bij deze desinvestering is een verlies bij verkoop gerealiseerd van EUR 0,1 miljoen, welk bedrag op grond van de waarderinggrondslagen is verantwoord onder de afschrijvingen.

In 2017 is volledig afgeschreven activa met een oorspronkelijke aanschafwaarde van circa EUR 6,1 miljoen buiten gebruik gesteld (2016: circa EUR 0,1 miljoen).

8.2. Bijzondere waardeverminderingen en terugnemen van bijzondere waardeverminderingen

In 2017 heeft Ordina geen bijzondere waardevermindering op materiële vaste activa verantwoord. Er zijn geen bijzondere waardeverminderingen op materiële vaste activa, verwerkt in voorgaande jaren, teruggenomen in 2017.

8.3. Materiële vaste activa in lease

Ultimo 2017 en ultimo 2016 heeft Ordina geen materiële vaste activa in lease. Zowel in 2017 als in 2016 hebben geen investeringen plaatsgevonden ter zake materiële vaste activa in lease.

9. GEASSOCIEERDE DEELNEMINGEN

Het verloop van de geassocieerde deelnemingen luidt als volgt:

	2016	2017
Saldo per 1 januari	442	397
Investeringen	0	0
Aandeel in resultaten van deelnemingen	-45	-26
Dividend	0	0
Desinvesteringen	0	0
Saldo per 31 december	397	371

De geassocieerde deelnemingen ultimo 2017 en 2016 betreffen Quli B.V. (Nederland, aandelenbelang 25,0%) en Passwerk CVBA (België, aandelenbelang 37,3%).

Het negatieve resultaat uit deelnemingen heeft zowel in 2017 als in 2016 volledig betrekking op Quli B.V. Ter zake Passwerk is over 2016 en 2017 geen resultaat verantwoord in verband met de beperkende voorwaarden waaronder dividenduitkeringen mogelijk zijn ingevolge het sociaal oogmerk van deze vennootschap.

Gedurende 2017 heeft Ordina voor een bedrag van circa EUR 0,2 miljoen aan omzet verantwoord in het kader van verrichte prestaties ten behoeve van Quli B.V. (2016: EUR 0,5 miljoen). Ter zake Passwerk CVBA is geen sprake van onderlinge dienstverlening gedurende 2017 en 2016.

Voor de geassocieerde deelnemingen kan de onderstaande toelichting worden vermeld:

	Activa	Verplichtingen	Omzet	Resultaat	Overig resultaat (OCI)	Totaal resultaat	Belang
Quli B.V.	1.100	116	508	-81	0	-81	25,0%
Passwerk CVBA	2.766	549	4.208	833	0	833	37,3%

10. LATENTE BELASTINGVORDERINGEN

De latente belastingvorderingen zijn als volgt te specificeren:

	2016	2017
Immateriële en materiële vaste activa	8.611	7.794
Personeelsgerelateerde voorzieningen	214	216
Overige voorzieningen	972	0
Gewaardeerde rechten op verliescompensatie	8.062	10.223
Saldo per 31 december	17.859	18.233

De latente belastingvordering uit hoofde van de immateriële en materiële vaste activa heeft betrekking op de tijdelijke waarderingsverschillen voortvloeiende uit verschillen tussen de werkelijke bedrijfs-economische afschrijvingstermijn en de minimale fiscale afschrijvingstermijn. Waardering vindt plaats tegen vastgestelde belastingtarieven.

De latente belastingvordering uit hoofde van personeelsgerelateerde voorzieningen heeft betrekking op de tijdelijke waarderingsverschillen die bestaan ten aanzien van de pensioenvoorzieningen. Waardering vindt plaats tegen vastgestelde belastingtarieven.

De latente belastingvordering uit hoofde van overige voorzieningen heeft volledig betrekking op de voorziening leegstand. Als gevolg van de vrijval van deze voorziening in 2017, is ook de gerelateerde latente belastingvordering vrijgevallen (zie toelichting 19).

Waardering van de rechten op verliescompensatie vindt plaats indien de compensabele verliezen naar verwachting zullen worden gecompenseerd (totaal ultimo 2017: circa EUR 40,9 miljoen; ultimo 2016: circa EUR 32,2 miljoen). Waardering vindt plaats tegen het nominale tarief zoals dit voor toekomstige jaren van toepassing is op basis van bestaande wetgeving. Ultimo 2017 zijn de verliezen binnen Nederland gewaardeerd tegen een percentage van 25,0%. Het totaal van de beschikbare compensabele verliezen bedraagt ultimo 2017 circa EUR 42,7 miljoen (ultimo 2016: circa EUR 34,3 miljoen). Ultimo 2017 zijn compensabele verliezen voor een bedrag van circa EUR 1,8 miljoen niet gewaardeerd (ultimo 2016: circa EUR 2,1 miljoen).

Waardering van rechten op verliescompensatie is gebaseerd op de veronderstelde compensatiemogelijkheden in de komende jaren. Deze fiscale verliezen zijn beperkt verrekenbaar in Nederland. De resterende verrekeningstermijn bedraagt tussen de 1 en 9 jaar. Aangezien er meerdere jaren fiscale verliezen zijn geleden, is overtuigend bewijs nodig voor waardering van fiscale verliezen (IAS 12). In 2016 heeft Ordina plannen uitgevoerd ter voorkoming van verwatering van fiscale verliezen, met als resultaat een afname van de fiscaal compensabele verliezen in 2016 met een bedrag van circa EUR 33,8 miljoen. Hierdoor is effectief de resterende verrekeningstermijn van de fiscale verliezen verlengd. De waardering van de latente belastingvorderingen is gebaseerd op de meerjarenprojectie. De uitgangspunten worden onder de huidige omstandigheden als reëel verondersteld en zijn toegelicht bij de impairmenttest voor goodwill (zie toelichting 7.6). Toekomstige realisatie van belastbare winsten en hiermee de compensatie van verliezen kan afwijken van deze inschattingen. Indien in het kader van een gevoeligheidsanalyse een beoordeling wordt gedaan waarbij de EBITDA marge binnen de meerjarenprojectie wordt verminderd met 0,25%, respectievelijk 0,50%, is sprake van een potentiële afwaardering van de latente belastingvordering van circa EUR 0,5 miljoen, respectievelijk EUR 1,0 miljoen.

Bij de waardering van de rechten op verliescompensatie is geen rekening gehouden met de voorgestelde trapsgewijze tariefsverlagingen binnen Nederland van 25,0% naar 21,0% gedurende de jaren 2019 tot en met 2021. Op het moment dat deze voorstellen worden vastgelegd in wetgeving, zal de latente belastingvordering hierop worden aangepast. Voor de waardering van de rechten op verliescompensatie is de huidige verwachting dat dit zal resulteren in een afwaardering van circa EUR 0,8 miljoen.

De latente belastingvorderingen hebben voor circa EUR 16,4 miljoen (ultimo 2016: circa EUR 15,6 miljoen) een looptijd langer dan een jaar.

Overzicht van de mutaties in de latente belastingvorderingen gedurende het jaar 2016:

	Balans primo 2016	Verantwoord in W&V	Verantwoord in het geconsolideerde overzicht van het totaalresultaat	Balans ultimo 2016
Immateriële en materiële vaste activa	588	8.023	0	8.611
Personeelsgerelateerde voorzieningen	202	-1	13	214
Overige voorzieningen	1.166	-194	0	972
Gewaardeerde rechten op verliescompensatie	16.365	-8.303	0	8.062
	18.321	-475	13	17.859

Overzicht van de mutaties in de latente belastingvorderingen gedurende het jaar 2017:

	Balans primo 2017	Verantwoord in W&V	Verantwoord in het geconsolideerde overzicht van het totaalresultaat	Balans ultimo 2017
Immateriële en materiële vaste activa	8.611	-817	0	7.794
Personeelsgerelateerde voorzieningen	214	-2	4	216
Overige voorzieningen	972	-972	0	0
Gewaardeerde rechten op verliescompensatie	8.062	2.161	0	10.223
	17.859	370	4	18.233

11. TRANSITIEKOSTEN

De specificatie van de transitiekosten luidt als volgt:

	2016	2017
Saldo per 1 januari	1.170	585
Investeringskosten	0	0
Verantwoord ten laste van het resultaat	-585	-462
Saldo per 31 december	585	123

Transitiekosten ontstaan bij de verwerving of implementatie van langetermijncontracten en houden verband met de installatie van systemen en processen welke ontstaan na afsluiten van de betreffende contracten. Transitiekosten worden gewaardeerd tegen kostprijs. Transitiekosten hebben primair betrekking op de kosten die verband houden met de conversie van bestaande systemen naar Ordina-standaarden. Deze kosten bestaan voornamelijk uit personeelskosten en kosten van onderaannemers. Transitiekosten worden ten laste van het resultaat verantwoord gedurende de periode dat de beheer-activiteiten worden verricht, welke periode varieert van twee tot vijf jaar. De transitiekosten hebben ultimo 2017 een looptijd korter dan een jaar (ultimo 2016: circa EUR 0,1 miljoen langer dan een jaar).

12. FINANCIËLE INSTRUMENTEN PER CATEGORIE

De waarderingsgrondslagen voor financiële instrumenten zijn toegepast voor de volgende balansposten:

	Geamortiseerde kostprijs	Reële waarde via het resultaat	Reële waarde via het vermogen	Derivaten	Totaal
<i>Saldo per 31 december 2016</i>					
Handelsdebiteuren en overige vorderingen	66.719	0	0	0	66.719
Handelscrediteuren en overige schulden	-71.927	0	0	0	-71.927
Totaal per 31 december 2016	-5.208	0	0	0	-5.208

	Geamortiseerde kostprijs	Reële waarde via het resultaat	Reële waarde via het vermogen	Derivaten	Totaal
<i>Saldo per 31 december 2017</i>					
Handelsdebiteuren en overige vorderingen	59.545	0	0	0	59.545
Handelscrediteuren en overige schulden	-76.325	0	0	0	-76.325
Totaal per 31 december 2017	-16.780	0	0	0	-16.780

13. HANDELSDEBITEUREN EN OVERIGE VORDERINGEN

De specificatie van de handelsdebiteuren en overige vorderingen luidt als volgt:

	2016	2017
Handelsdebiteuren – bruto	45.340	36.054
Voorziening voor dubieuze debiteuren	-1.418	-241
Handelsdebiteuren – netto	43.922	35.813
Nog te factureren omzet ter zake contracten op basis van nacalculatie	15.653	17.369
Nog te factureren bedragen uit hoofde van lopende contracten met een vaste aanneemsom	5.726	6.122
Vooruitbetaalde pensioenpremies	0	55
Overige vorderingen	82	185
Overlopende activa	3.508	4.139
Saldo per 31 december	68.891	63.683

De reële waarde van de handelsdebiteuren en overige vorderingen benadert de boekwaarde.

Op 31 december 2017 geldt dat voor een bedrag aan handelsdebiteuren van circa EUR 6,4 miljoen (31 december 2016: circa EUR 8,3 miljoen) de betaaltermijn is verstreken, zonder dat dit heeft geleid tot het treffen van een voorziening. Ondanks het feit dat de betaaltermijn is verstreken, zijn er per balansdatum geen indicaties dat de betreffende handelsdebiteuren niet aan hun betalingsverplichtingen zullen voldoen.

De ouderdom van handelsdebiteuren (netto) luidt als volgt:

	2016	2017
Handelsdebiteuren waarbij geen sprake is van oninbaarheid en de betaaltermijn nog niet is vervallen	35.586	29.383
Handelsdebiteuren waarbij geen sprake is van oninbaarheid en de betaaltermijn is vervallen:		
minder dan 1 maand	5.814	5.236
tussen 1 en 2 maanden	908	410
tussen 2 en 3 maanden	518	237
meer dan 3 maanden	1.096	547
	8.336	6.430
Handelsdebiteuren – netto	43.922	35.813

Het verloop van de voorziening voor dubieuze debiteuren luidt als volgt:

	2016	2017
Saldo per 1 januari	1.460	1.418
Dotatie aan de voorziening in het verslagjaar	72	68
Gedurende het verslagjaar als oninbaar afgeschreven vorderingen	-114	-1.212
Teruggeboekte, niet gebruikte bedragen	0	-33
Saldo per 31 december	1.418	241

De vorderingen op handelsdebiteuren luiden voor het overgrote deel in euro's. Ordina beschikt voor een gering bedrag over vorderingen op handelsdebiteuren in andere valuta dan euro's.

De dotatie aan en de vrijval van de voorziening zijn in de winst-en-verliesrekening verwerkt onder de overige bedrijfslasten. Bedragen opgenomen in de voorziening worden doorgaans afgeboekt op het moment dat er geen verwachting is dat er nog ontvangsten zullen plaatsvinden op de vordering. Van het totaalbedrag van als oninbaar afgeschreven vorderingen in 2017 heeft circa EUR 1,0 miljoen betrekking op een debiteur welke in 2013 failliet is verklaard en waarbij er geen verwachting meer bestaat op een uitkering ingevolge de afwikkeling van dit faillissement.

Als zekerheid onder de financieringsfaciliteit zijn ultimo 2017 handelsdebiteuren en overige vorderingen verpand tot een bedrag van circa EUR 45,9 miljoen (ultimo 2016: circa EUR 58,6 miljoen).

De overige posten binnen de handelsdebiteuren en overige vorderingen bevatten geen activa met een waardevermindering.

De overlopende activa betreffen onder meer vooruitbetaalde kosten. De overige vorderingen hebben zowel ultimo 2017 als ultimo 2016 een looptijd van minder dan een jaar.

Het maximale kredietrisico per balansdatum is de waarde van elke post uit de vorderingen zoals bovenstaand omschreven. Ordina heeft geen zekerheden verkregen ter zake deze vorderingen.

Het maximale kredietrisico op de handelsdebiteuren (bruto) en nog te factureren omzet betreffende reeds verrichte diensten bedroeg op balansdatum per geografische regio:

	2016	2017
Nederland	40.487	32.641
België/Luxemburg	20.506	20.782
Saldo per 31 december	60.993	53.423

Het maximale kredietrisico op de handelsdebiteuren (bruto) bedroeg op balansdatum per klantcategorie:

	2016	2017
Overheid	8.195	9.009
Financiële dienstverlening	9.481	5.460
Industrie	22.802	18.596
Zorg	4.862	2.989
Saldo per 31 december	45.340	36.054

De kredietwaardigheid van de handelsdebiteuren (netto) kan worden beoordeeld op basis van externe credit ratings (Standard & Poor's) alsmede op basis van het historische betaalgedrag. Onderstaand is een specificatie opgenomen betreffende kredietwaardigheid van de debiteuren waarvoor geen voorziening is getroffen:

	2016	2017
Debiteuren met een externe credit rating		
A - AA	10.436	4.081
B - BBB	1.030	0
	11.466	4.081
Debiteuren zonder externe credit rating		
Laag kredietrisico	29.169	28.049
Gemiddeld kredietrisico	3.052	3.377
Hoog kredietrisico	235	306
	32.456	31.732
Saldo per 31 december	43.922	35.813

Voor overheidslichamen geldt dat geen externe credit rating beschikbaar is. Vorderingen op overheidslichamen zijn gekwalificeerd als debiteurenvorderingen met een laag risico.

14. LIQUIDE MIDDELEN

De onder deze balanspost vermelde saldi staan ter vrije beschikking. Ultimo 2017 wordt een bedrag van circa EUR 2,0 miljoen (ultimo 2016: circa EUR 0,8 miljoen) aangehouden op een zogenaamde geblokkeerde rekening op grond waarvan de bestedingsmogelijkheid van deze middelen is beperkt tot fiscale verplichtingen. Voor een toelichting op de gecommiteerde kredietfaciliteit wordt verwezen naar toelichting 17.

Binnen Ordina zijn per balansdatum geen financiële derivaten aanwezig.

De liquide middelen zijn ondergebracht bij professionele marktpartijen waarvan de kredietkwaliteit als goed wordt beoordeeld. Onderstaand is een verdeling opgenomen van de aanwezige liquide middelen op basis van externe credit ratings van deze marktpartijen:

	2016	2017
A-1	2.691	10.889
Saldo per 31 december	2.691	10.889

15. GESTORT EN OPGEVRAAGD AANDELENKAPITAAL

Het verloop van het gestorte en opgevraagde aandelenkapitaal over de jaren 2016 en 2017 luidt als volgt:

<i>(In duizenden)</i>	Aantal uitstaande aandelen	Geplaatst kapitaal in EUR
Saldo per 1 januari 2016	92.958	9.296
Emissie van aandelen	0	0
Emissie ingevolge aandelengerelateerde beloningen	298	30
Saldo per 31 december 2016	93.256	9.326

<i>(In duizenden)</i>	Aantal uitstaande aandelen	Geplaatst kapitaal in EUR
Saldo per 1 januari 2017	93.256	9.326
Emissie van aandelen	0	0
Emissie ingevolge aandelengerelateerde beloningen	0	0
Saldo per 31 december 2017	93.256	9.326

15.1. Gestort en opgevraagd kapitaal

Het maatschappelijk kapitaal bedraagt ultimo 2017 EUR 20 miljoen en bestaat uit 199.999.995 aandelen van EUR 0,10 nominaal en 1 prioriteitsaandeel van EUR 0,50, verdeeld in:

- Prioriteitsaandelen: 1
- Preferente aandelen: 39.999.995
- Gewone aandelen: 160.000.000

Ultimo 2017 zijn volgestort 1 prioriteitsaandeel en 93.255.934 gewone aandelen (ultimo 2016: 1 prioriteitsaandeel en 93.255.934 gewone aandelen).

Gedurende 2017 zijn geen nieuwe aandelen uitgegeven. De emissies in 2016 hebben betrekking op aandelengerelateerde beloningen (2016: 297.262 aandelen). Met de emissies in 2016 zijn geen emissiekosten gemoeid.

Ten behoeve van de afwikkeling van de variabele langetermijnbeloning over de periode 2014-2016, welke in het eerste halfjaar 2017 heeft plaatsgevonden, heeft Ordina in totaal 137.114 eigen aandelen ingekocht en direct aansluitend uitgeleverd. Verwerving van deze aandelen heeft plaatsgevonden tegen een koers van EUR 2,025 per aandeel. Zowel ultimo 2017 als ultimo 2016 houdt Ordina N.V. geen eigen aandelen.

Voor een toelichting op het uitgegeven prioriteitsaandeel wordt verwezen naar de statutaire bepaling omtrent de prioriteit.

15.2. Optie- en aandelenregelingen

Zowel ultimo 2017 als ultimo 2016 staan geen optierechten uit op aandelen Ordina N.V.

Aan de leden van de Raad van Bestuur en het Executive Committee is een variabele langetermijnbeloning toegekend waarbij sprake is van een uitkering in aandelen (zie ook grondslag 2.16.3). Ultimo 2017 zijn in dit kader aandelen Ordina N.V. voorwaardelijk toegekend aan de leden van de Raad van Bestuur (totaal 323.708 aandelen) en aan de leden van het Executive Committee (in totaal 115.164 aandelen).

Voor een toelichting op de regelingen van de leden van de Raad van Bestuur wordt verwezen naar toelichting 31.2.2. De regeling van het Executive Committee betreft een variabele langetermijnbeloning over de periode 2017-2019. De targets binnen deze regeling zijn gelijk aan die van de leden van de Raad van Bestuur. De verplichtingen onder de regeling 2014-2016 van het Executive Committee is in 2017 volledig afgewikkeld waarbij een deel van de afwikkeling heeft plaatsgevonden in een uitkering in contanten in plaats van de levering van aandelen Ordina N.V. De toelichting betreffende de ultimo 2017 lopende regeling voor het Executive Committee luidt als volgt:

	Voorwaardelijk toegekende aantal aandelen	Toekenningsdatum	Koers bij toekening	Reële waarde op moment van toekening	Factor ten behoeve van berekening kosten	Last verwerkt in winst-en-verliesrekening 2016	Last verwerkt in winst-en-verliesrekening 2017
Executive Committee							
Regeling 2017-2019	99.110	01-06-17	1,59	158	100%	0	36
Regeling 2017-2019	16.054	10-07-17	1,57	25	100%	0	5
	115.164			183		0	41

16. RESERVES

Het verloop van de reserves over de jaren 2016 en 2017 luidt als volgt:

	Agioreserve	Ingehouden winsten	Resultaat boekjaar	Totaal
Saldo per 1 januari 2016	135.855	-224	-3.168	132.463
Onverdeelde winst vorig boekjaar	0	-3.168	3.168	0
Dividenduitkering aan aandeelhouders	0	0	0	0
Emissie ingevolge aandelengerelateerde beloningen	364	-394	0	-30
Personeelskosten ingevolge aandelengerelateerde beloningen	0	645	0	645
Nettoresultaat boekjaar	0	0	5.038	5.038
Actuariële winsten en verliezen	0	-38	0	-38
Saldo per 31 december 2016	136.219	-3.179	5.038	138.078

	Agioreserve	Ingehouden winsten	Resultaat boekjaar	Totaal
Saldo per 1 januari 2017	136.219	-3.179	5.038	138.078
Onverdeelde winst vorig boekjaar	0	5.038	-5.038	0
Dividenduitkering aan aandeelhouders	0	-1.865	0	-1.865
Emissie ingevolge aandelengerelateerde beloningen	0	0	0	0
Afwikkeling aandelengerelateerde beloningen middels inkoop eigen aandelen	0	-503	0	-503
Afwikkeling aandelengerelateerde beloningen in contanten	0	-597	0	-597
Personeelskosten ingevolge aandelengerelateerde beloningen	0	239	0	239
Nettoresultaat boekjaar	0	0	3.110	3.110
Actuariële winsten en verliezen	0	-12	0	-12
Saldo per 31 december 2017	136.219	-879	3.110	138.450

De afwikkeling van de aandelengerelateerde beloningen middels de inkoop van eigen aandelen heeft geresulteerd in een negatieve financieringskasstroom van EUR 0,5 miljoen. Dit betreft de inkoop van het netto aantal aandelen noodzakelijk voor de afwikkeling van de verplichting (zie toelichting 15.1) voor een bedrag van circa EUR 0,3 miljoen en de over de bruto beloning verschuldigde loonheffing voor een bedrag van circa EUR 0,2 miljoen. Aanvullend zijn in 2017 aandelengerelateerde beloningen afgewikkeld in contanten. In totaal heeft deze afwikkeling geresulteerd in een negatieve financieringskasstroom van EUR 0,6 miljoen. De totale negatieve financieringskasstroom ingevolge de afwikkeling van de aandelengerelateerde beloningen bedraagt over 2017 EUR 1,1 miljoen.

Gedurende 2016 heeft de afwikkeling van de aandelengerelateerde beloningen plaatsgevonden door de uitgifte van nieuwe aandelen Ordina N.V. als gevolg waarvan er in 2016 geen sprake is van een financieringskasstroom in dit kader.

De personeelskosten ingevolge aandelengerelateerde beloningen ad EUR 0,2 miljoen (2016: EUR 0,6 miljoen) betreft de ten laste van het resultaat verantwoorde kosten (zie toelichting 22).

Voor een bedrag van circa EUR 3,1 miljoen is ultimo 2017 binnen de vennootschappelijke jaarrekening een wettelijke reserve gevormd ten laste van de ingehouden winsten (ultimo 2016: circa EUR 5,7 miljoen).

17. BANCAIRE SCHULDEN

De Ordina Groep heeft zowel ultimo 2017 als ultimo 2016 geen langlopende schulden.

In mei 2015 is Ordina een financieringsfaciliteit overeengekomen met ABN Amro Bank en ING. Deze financieringsfaciliteit bedraagt EUR 30,0 miljoen, is volledig gecommiteerd en betreft een revolverende faciliteit van EUR 20,0 miljoen en een kredietfaciliteit in rekening-courant van EUR 10,0 miljoen. De looptijd van de financieringsfaciliteit bedraagt maximaal 5 jaar met een initiële looptijd van 3 jaar met tweemaal een optie tot verlenging met 1 jaar. Na een eerste verlenging in 2016, is in 2017 een tweede verlenging overeengekomen van 1 jaar. Ingevolge deze tweede verlenging eindigt de financieringsovereenkomst in mei 2020. De opnames onder de revolverende faciliteit fluctueren gedurende het jaar en zijn afhankelijk van de kredietbehoefte. Ultimo 2017 heeft Ordina geen bedragen opgenomen onder de revolverende faciliteit (ultimo 2016: nihil). Gedurende het jaar heeft Ordina gebruik gemaakt van de financieringsfaciliteit (revolverende en rekening-courant faciliteit). De gemiddelde nettoschuld van Ordina bedraagt over 2017 circa EUR 3,8 miljoen (2016: circa 10,6 miljoen).

De belangrijkste elementen voor wat betreft de convenanten binnen de financieringsfaciliteit bestaan uit een maximale leverage ratio (bepaald op basis van de total net debt/adjusted EBITDA) en een Interest Cover Ratio (bepaald op basis van de (adjusted) EBITDA / total interest zoals gedefinieerd in de financieringsovereenkomst). De leverage ratio bedraagt maximaal 2,5 en gedurende de laatste 2 kwartalen van de (tussentijds mogelijk verlengde) looptijd 2,0. De Interest Cover Ratio bedraagt minimaal 5,0. De convenanten zijn gebaseerd op de geconsolideerde jaarrekening zoals opgesteld onder IFRS. De correctie op de EBITDA voor eenmalige lasten en reorganisatiekosten bedraagt maximaal EUR 5,0 miljoen voor het jaar 2015 en maximaal EUR 3,0 miljoen voor de jaren 2016 en verder.

Verder is in de overeenkomst bepaald dat het totaal van de EBITDA van de vennootschappen die zich ter zake de kredietovereenkomst onderling met elkaar hebben verbonden, minimaal 80% uitmaakt van de geconsolideerde EBITDA zoals bepaald in de kredietovereenkomst (de Guarantor Cover Ratio) en dat minimaal 70% van de handelsvorderingen is verpand aan de kredietverstrekker (de Security Cover Ratio).

De rente binnen de financieringsovereenkomst wordt vastgesteld aan de hand van de geldende basisrente (EURIBOR) plus een vaste opslag van 1,0%. De basisrente is afhankelijk van de door Ordina te bepalen interestperiode die in beginsel kan variëren van 1 tot 6 maanden.

Onderstaand is een overzicht opgenomen van de toepasselijke convenanten en de realisatie ultimo 2017:

	Realisatie 2017	Financieringsovereenkomst
Leverage ratio	-0,8	= < 2,5
Interest Cover Ratio	57,7	> = 5,0
Guarantor Cover Ratio	90%	> = 80%
Security Cover Ratio	86%	> = 70%

In 2017 heeft Ordina de wijzigingen ten aanzien van IAS 7 toegepast, welke zijn gepubliceerd als onderdeel van het initiatief rond informatieverzorging door de International Accounting Standards Board (IASB). De wijzigingen zien op het verstrekken van toelichtingen opdat gebruikers van de jaarrekening inzicht krijgen in de mutaties in verplichtingen uit financieringsactiviteiten, voor zowel mutaties voortvloeiend uit kasstromen als mutaties zonder kasstromen. Onderstaand zijn de mutaties in de verplichtingen uit financieringsactiviteiten vermeld voor zowel het verslagjaar als de voorgaande periode:

	Saldo per 1 januari 2016	Kas- stromen	Wijzigingen ingevoelge koersverschillen	Wijziging in reële waarde	Overige mutaties	Saldo 31 december 2016
Langlopende bancaire schulden	0	0	0	0	0	0
Kortlopende bancaire schulden	5.000	-5.000	0	0	0	0
Dividenduitkeringen aan aandeelhouders	0	0	0	0	0	0
Totaal verplichtingen uit financieringsactiviteiten	5.000	-5.000	0	0	0	0

	Saldo per 1 januari 2017	Kas- stromen	Wijzigingen ingevoelge koersverschillen	Wijziging in reële waarde	Overige mutaties	Saldo 31 december 2017
Langlopende bancaire schulden	0	0	0	0	0	0
Kortlopende bancaire schulden	0	0	0	0	0	0
Dividenduitkeringen aan aandeelhouders	0	-1.865	0	0	1.865	0
Totaal verplichtingen uit financieringsactiviteiten	0	-1.865	0	0	1.865	0

De overige mutaties in 2017 hebben betrekking op het dividendbesluit van de Algemene Vergadering van Aandeelhouders op 2 mei 2017. Volgend op dit besluit is in 2017 van de nettowinst over het boekjaar 2016 een totaalbedrag van circa EUR 1,9 miljoen aan dividend uitgekeerd aan aandeelhouders. Een dividend aan aandeelhouders wordt als verplichting verantwoord op het moment dat de Algemene Vergadering van aandeelhouders daartoe besluit.

18. PERSONEELSGERELATEERDE VOORZIENINGEN

De personeelsgerelateerde voorzieningen hebben uitsluitend betrekking op pensioenverplichtingen en zijn als volgt te specificeren per regio:

	2016	2017
Nederland	856	865
België	12	15
Totaal voorziening uit hoofde van toegezegd-pensioenregelingen	868	880

18.1. Voorziening uit hoofde van toegezegd-pensioenregelingen Nederland

De voorziening uit hoofde van toegezegd pensioenregelingen binnen Nederland is als volgt te specificeren:

	2016	2017
Verplichtingen uit hoofde van toegezegd-pensioenregelingen	7.921	8.139
Af: reële waarde van activa ter zake toegezegd-pensioenregelingen	7.065	7.274
Voorziening uit hoofde van toegezegd-pensioenregelingen	856	865

De mutatie in de verplichtingen uit hoofde van toegezegd-pensioenregelingen is als volgt:

	2016	2017
Begin van het jaar	7.067	7.921
Aan het verslagjaar toegerekende pensioenkosten	0	0
Rentekosten	169	158
Betaalde contributie door deelnemers	0	0
Uitbetaalde pensioenen	-59	-61
Actuariële winsten en verliezen	744	121
Saldo verplichtingen per 31 december	7.921	8.139

De mutatie in de reële waarde van activa ter zake toegezegd-pensioenregelingen is als volgt:

	2016	2017
Begin van het jaar	6.258	7.065
Verwacht rendement op activa ter zake pensioenregelingen	150	141
Betaalde contributie werkgeversdeel	23	24
Uitbetaalde pensioenen	-59	-61
Actuariële winsten en verliezen	693	105
Saldo reële waarde van activa per 31 december	7.065	7.274

De pensioenvoorziening betreft verplichtingen voor 'toegezegd-pensioenregelingen' (pensioenregelingen op basis van middelloon of eindloon), die zijn gewaardeerd tegen actuele waarde met inachtneming van actuariële uitgangspunten in overeenstemming met IAS 19 'Employee Benefits'. Als gevolg van harmonisatie van pensioenregelingen bevatten de toegezegd-pensioenregelingen geen actieve deelnemers. De verplichtingen van Ordina binnen de toegezegd-pensioenregelingen beperken zich ultimo 2017 tot garantie- en beheerkosten voor zover deze niet worden gedekt door positieve overrenteresultaten. De opgebouwde waarde ter zake deze pensioenregelingen wordt gepresenteerd tegen reële waarde. Actuariële winsten en verliezen worden direct verantwoord in het geconsolideerde overzicht van het totaalresultaat. Alle pensioenregelingen binnen Ordina zijn ondergebracht bij professionele verzekeringsmaatschappijen. De activa ter zake pensioenregelingen omvatten daarvoor in aanmerking komende kwalificerende verzekeringspolissen.

De cumulatieve mutatie voor actuariële winsten en verliezen die zijn verantwoord in het geconsolideerde overzicht van het totaalresultaat bedraagt negatief EUR 4,3 miljoen (ultimo 2016: negatief EUR 4,3 miljoen).

De in de winst-en-verliesrekening verwerkte bedragen zijn als volgt:

	Toelichting	2016	2017
Aan het verslagjaar toegerekende pensioenkosten		0	0
Rentekosten		169	158
Verwacht rendement op activa ter zake pensioenregelingen		-150	-141
Totaal opgenomen onder de personeelskosten	22	19	17

De kosten welke ten laste van het resultaat 2018 worden gebracht, bedragen naar verwachting circa EUR 17.000. Het werkelijke rendement op activa ter zake pensioenregelingen bedraagt EUR 0,2 miljoen (2016: EUR 0,8 miljoen). De fondsbeleggingen bestaan uit kwalificerende verzekeringspolissen die exact corresponderen met het bedrag en de timing van alle te verrichten uitkeringen binnen de regelingen. De fondsbeleggingen zijn gelijk aan de contante waarde van de corresponderende aanspraken waarbij gebruik wordt gemaakt van dezelfde aannames die worden aangehouden voor de vaststelling van de contante waarde van de pensioenverplichting.

De belangrijkste actuariële veronderstellingen luiden als volgt:

	2016	2017
Disconteringsvoet per 31 december	2,00%	2,00%
Verwacht rendement op activa ter zake pensioenregelingen (regelingafhankelijk)	2,00%	2,00%

Indien in het kader van een gevoeligheidsanalyse de disconteringsvoet wordt verhoogd, respectievelijk wordt verlaagd met 0,25% (2016: 0,5%), bedraagt de verplichting uit hoofde van de toegezegd-pensioenregeling EUR 7,7 miljoen (2016: EUR 7,0 miljoen), respectievelijk EUR 8,6 miljoen (2016: EUR 9,0 miljoen).

Veronderstellingen met betrekking tot de levensverwachting zijn gebaseerd op de gepubliceerde statistieken. De levensverwachting ultimo 2017 is gebaseerd op de meest recente prognosetafel, die gepubliceerd is door het Actuarieel Genootschap in 2016 (Prognosetafel AG2016). Daarnaast is een correctie toegepast in verband met de hogere levensverwachting van de werkende bevolking.

De gemiddelde levensverwachting in jaren van een deelnemer die op 65-, 66-, respectievelijk 67-jarige leeftijd met pensioen gaat, is als volgt:

	2016	2017
Man, 65-jarige leeftijd	21,9	22,1
Vrouw, 65-jarige leeftijd	24,6	24,8
Man, 66-jarige leeftijd	21,0	21,1
Vrouw, 66-jarige leeftijd	23,6	23,8
Man, 67-jarige leeftijd	20,0	20,2
Vrouw, 67-jarige leeftijd	22,7	22,8

De gemiddelde levensverwachting in jaren van een thans 45-jarige die op 65-, 66-, respectievelijk 67-jarige leeftijd met pensioen gaat, is als volgt:

	2016	2017
Man, 65-jarige leeftijd	24,2	24,3
Vrouw, 65-jarige leeftijd	26,8	26,9
Man, 66-jarige leeftijd	23,3	23,3
Vrouw, 66-jarige leeftijd	25,9	25,9
Man, 67-jarige leeftijd	22,5	22,4
Vrouw, 67-jarige leeftijd	25,0	24,9

De waardering van de verplichting uit hoofde van toegezegd-pensioenregelingen en de reële waarde van de gerelateerde activa over de jaren 2013 tot en met 2017 is als volgt te specificeren:

	2013	2014	2015	2016	2017
Verplichtingen uit hoofde van toegezegd-pensioenregelingen	5.025	7.168	7.067	7.921	8.139
Af: reële waarde van activa ter zake toegezegd-pensioenregelingen	4.340	6.310	6.258	7.065	7.274
Verplichting uit hoofde van toegezegd-pensioenregelingen	685	858	809	856	865
Actuariële verschillen tussen veronderstellingen en realisatie ter zake verplichtingen	98	-2.036	208	-744	-121
Actuariële verschillen tussen veronderstellingen en realisatie ter zake reële waarde van activa	-85	1.864	-163	693	105

18.2. Voorziening uit hoofde van toegezegd-pensioenregelingen België

Ordina Belgium N.V. kent een pensioenregeling met een toegezegde bijdrage van de werkgever. De verplichting van Ordina Belgium N.V. voor stortingen vóór 1 januari 2016 beperkt zich tot het storten van premies en een wettelijk minimumrendement van 3,25% op deze stortingen voor zover het gegarandeerde rendement vanuit de verzekeraar lager ligt. Voor stortingen vanaf 1 januari 2016 geldt dat de rendementsgarantie ten laste van de werkgevers variabel wordt. Voor premies die betaald zijn met ingang van 2016 is de wettelijke minimumgarantie van 1,75% van toepassing.

Vanaf 2016 kwalificeren deze pensioenplannen als toegezegd-pensioenregelingen onder IAS 19R en is de 'projected unit credit'-methode toegepast om de contante waarde van de verplichting te berekenen. De waarde van de activa binnen deze regeling bedragen ultimo 2017 EUR 2.762.000 (ultimo 2016: EUR 1.934.000). De contante waarde van de verplichtingen bedragen ultimo 2017 EUR 2.777.000 (ultimo 2016: EUR 1.946.000). De voorziening ultimo 2017 voor deze regeling bedraagt derhalve EUR 15.000 (ultimo 2016: EUR 12.000).

19. OVERIGE VOORZIENINGEN – LANGLOPEND

Het verloop van de overige langlopende voorzieningen is als volgt te specificeren:

	2016	2017
Saldo per 1 januari	4.664	3.889
Vrijval ten gunste van het resultaat	-244	-3.768
Aangewend	-531	-121
Saldo per 31 december	3.889	0

De overige langlopende voorzieningen hebben betrekking op de leegstand binnen de kantoorlocatie Nieuwegein waarvoor een contractuele huurverplichting bestaat. De vrijval in 2017 heeft betrekking op de wijziging in de contractuele verplichting betreffende de kantoorlocatie te Nieuwegein.

Op 5 april 2017 is door Ordina een nieuwe huurovereenkomst overeengekomen met dezelfde verhuurder. De nieuwe overeenkomst betreft de verlenging (tegen andere voorwaarden) van de kantoorlocatie te Nieuwegein, waarbij de C-toren geen deel meer uit maakt van de huurovereenkomst. Door ondertekening van de nieuwe huurovereenkomst is de oude overeenkomst voortijdig komen te vervallen. Voor de leegstaande C-toren is vanaf 2013 een leegstandsvoorziening verantwoord. Omdat de C-toren geen onderdeel meer is van de nieuwe huurovereenkomst, is de voorziening vrijgevallen (EUR 3,8 miljoen) en is de gerelateerde latente belastingvordering afgeboekt (EUR 0,9 miljoen). Per saldo is in 2017 een voordelig eenmalig netto-effect verantwoord van EUR 2,9 miljoen gerelateerd aan de vrijval van de leegstandsvoorziening.

Er wordt geen beëindigingsvergoeding onderkend gerelateerd aan de voortijdig beëindigde huurovereenkomst. In zowel de beëindigingsovereenkomst die betrekking heeft op de oude huurovereenkomst, als in de nieuwe huurovereenkomst is een dergelijke vergoeding niet opgenomen. Het is echter mogelijk dat de afwikkeling van het oude contract op enige wijze verdisconteerd is in de nieuwe afspraak. Er is binnen de transactie sprake van beëindiging van de huur voor de C-toren en huurverlenging voor de overige ruimtes, waarbij voor de verlengde huur de prijs met onmiddellijke ingang is verlaagd waarbij tevens sprake is van een huurvrije periode. Op basis hiervan is geen betrouwbare schatting te maken van een eventuele beëindigingsvergoeding die wellicht is opgenomen als lease-incentive in het nieuwe contract. Bovendien heeft Ordina beperkt zicht op de business rationale van de verhuurder. Op basis van extern marktonderzoek en eigen analyses beschouwt Ordina de nieuwe huurovereenkomst op zichzelf als marktconform. De overeengekomen huurvrije periode is wel als lease-incentive verplichting verantwoord.

20. OVERIGE VOORZIENINGEN – KORTLOPEND

De specificatie van de overige kortlopende voorzieningen ultimo 2016 luidt als volgt:

	Project- voorziening	Reorganisatie- voorziening	Overige voorzieningen	Totaal
Saldo per 1 januari 2016	222	4.331	361	4.914
Dotatie ten laste van het resultaat	390	6.394	0	6.784
Vrijval ten gunste van het resultaat	0	-755	-14	-769
Aangewend	-350	-7.453	0	-7.803
Saldo per 31 december 2016	262	2.517	347	3.126
Presentatie onder de overlopende verplichtingen	0	-1.625	0	-1.625
Saldo per 31 december 2016	262	892	347	1.501

De specificatie van de overige kortlopende voorzieningen ultimo 2017 luidt als volgt:

	Project- voorziening	Reorganisatie- voorziening	Overige voorzieningen	Totaal
Saldo per 1 januari 2017	262	2.517	347	3.126
Dotatie ten laste van het resultaat	67	5.736	55	5.858
Vrijval ten gunste van het resultaat	0	-118	0	-118
Aangewend	-280	-5.964	0	-6.244
Saldo per 31 december 2017	49	2.171	402	2.622
Presentatie onder de overlopende verplichtingen	0	-1.783	0	-1.783
Saldo per 31 december 2017	49	388	402	839

De projectvoorzieningen hebben betrekking op geschatte nog te verrichten werkzaamheden betreffende verlieslatende contracten. De voorziening voor reorganisatiekosten heeft betrekking op de eenmalige kosten die verband houden met de reorganisatie en initiatieven voor de duurzame rendementsverbetering. De vrijval ten gunste van het resultaat binnen de reorganisatievoorziening (2017: EUR 0,1 miljoen, 2016: EUR 0,8 miljoen) wordt veroorzaakt doordat de werkelijke kosten van reorganisatietrajecten lager zijn uitgevallen dan de initiële inschatting.

Van de reorganisatievoorziening ultimo 2017 heeft naar verwachting een bedrag van EUR 0,1 miljoen een looptijd van langer dan een jaar (ultimo 2016: EUR 0,4 miljoen). De projectvoorziening en de overige voorzieningen hebben zowel ultimo 2017 als ultimo 2016 een looptijd van minder dan een jaar.

21. HANDELS-CREDITEUREN, OVERIGE SCHULDEN EN OVERLOPENDE VERPLICHTINGEN

De specificatie van de handelscrediteuren, overige schulden en overlopende verplichtingen luidt als volgt:

	2016	2017
Handelscrediteuren	19.886	20.451
Vooruitgefactureerde omzet	4.470	4.578
Belastingen en sociale premies	21.248	25.427
Te betalen pensioenpremies	161	0
Overige schulden	0	0
Overlopende verplichtingen	26.162	25.869
Saldo per 31 december	71.927	76.325

De reële waarde van de handelscrediteuren, overige schulden en overlopende verplichtingen benadert de boekwaarde.

De belastingen en sociale premies ultimo 2017 hebben voor EUR 10,1 miljoen betrekking op loonheffingen en sociale premies (ultimo 2016: EUR 9,8 miljoen) en voor EUR 15,3 miljoen op omzetbelasting (ultimo 2016: EUR 11,5 miljoen). De stijging van de af te dragen omzetbelasting wordt met name veroorzaakt door de af te dragen omzetbelasting over voorgaande jaren in verband met de BTW correctie privégebruik auto. In het eerste halfjaar 2017 is definitieve duidelijkheid ontstaan met betrekking tot het bezwaar dat Ordina in voorgaande jaren heeft aangetekend tegen deze correctie. In het verlengde van deze ontwikkeling heeft de Belastingdienst eind 2017 naheffingsaanslagen opgelegd voor een bedrag van circa EUR 3,2 miljoen. Deze naheffingsaanslagen zijn begin 2018 betaald. In voorgaande jaren was deze verplichting opgenomen onder de overlopende verplichtingen.

De overlopende verplichtingen betreffen onder meer verplichtingen voor vakantiegeld, vakantiedagen, bonussen, eindejaarsuitkeringen alsmede andere personeelskosten en overige te betalen posten die ingevolge de grondslagen voor de resultaatbepaling ten laste van het boekjaar worden gebracht. De overige schulden en overlopende verplichtingen hebben zowel ultimo 2017 als ultimo 2016 een looptijd van minder dan een jaar.

22. PERSONEELSKOSTEN

	2016	2017
Salarissen	154.656	148.135
Sociale lasten	26.510	26.654
Pensioenkosten ter zake toegezegd-pensioenregelingen	19	17
Pensioenkosten ter zake toegezegde-bijdrageregelingen	10.285	9.009
Overige personeelskosten	36.857	36.187
Totaal	228.327	220.002

De overige personeelskosten hebben onder meer betrekking op autokosten (2017: circa EUR 24,1 miljoen; 2016: circa EUR 25,4 miljoen), reis- en verblijfskosten (2017: circa EUR 3,2 miljoen; 2016: circa EUR 3,2 miljoen) en studiekosten (2017: circa EUR 2,6 miljoen; 2016: circa EUR 2,5 miljoen). Onder de autokosten is een bedrag van circa EUR 14,8 miljoen (2016: circa EUR 16,0 miljoen) opgenomen voor operationele leasecontracten betreffende auto's.

Onder de personeelskosten is in 2017 een bedrag van circa EUR 5,9 miljoen (2016: circa EUR 6,0 miljoen) verantwoord voor reorganisatiekosten.

Onder de personeelskosten is in 2017 een last verantwoord voor aandelengerelateerde beloningen voor een bedrag van circa EUR 0,2 miljoen (2016: circa EUR 0,6 miljoen). Deze lasten hebben voor circa EUR 198.000 (2016: circa EUR 367.000) betrekking op de regeling van de Raad van Bestuur en voor circa EUR 41.000 (2016: circa EUR 278.000) op de regeling voor het Executive Committee.

De gemiddelde personeelsbezetting op basis van fte's over het jaar 2017 bedraagt 2.560 fte (2016: 2.709 fte). Ultimo 2017 zijn er op basis van fte's 2.559 medewerkers (ultimo 2016: 2.689 medewerkers) werkzaam bij Ordina. Het aantal medewerkers op basis van fte dat werkzaam is binnen Nederland bedraagt ultimo 2017: 1.831 (ultimo 2016: 2.003 medewerkers). Het aantal medewerkers op basis van fte's dat werkzaam is bij onze Belgische en Luxemburgse groepsmaatschappijen bedraagt ultimo 2017: 728 medewerkers (ultimo 2016: 686 medewerkers).

23. OVERIGE BEDRIJFSKOSTEN

De overige bedrijfskosten zijn als volgt te specificeren:

	2016	2017
Huisvestingskosten	6.359	2.465
Marketing- en verkoopkosten	1.409	1.404
Overige kosten	8.597	9.491
Totaal	16.365	13.360

Onder de huisvestingskosten is een bedrag van circa EUR 4,6 miljoen (2016: circa EUR 6,1 miljoen) verantwoord voor operationele huurcontracten, alsmede een vrijval van de voorziening leegstand voor een bedrag van EUR 3,8 miljoen (zie toelichting 19).

De overige kosten betreffen onder meer kosten van informatiemanagement en automatisering, verzekeringen en accountants- en advieskosten.

Onder de overige bedrijfskosten zijn in het boekjaar 2016 de volgende bedragen aan accountantskosten ten laste van het resultaat gebracht:

	EY Nederland	Overig EY-netwerk	Totaal EY-netwerk
Controle van de jaarrekening	410	72	482
Andere controlewerkzaamheden	67	2	69
Fiscale advisering	0	0	0
Andere niet-controlediensten	0	0	0
	477	74	551

Onder de overige bedrijfskosten zijn in het boekjaar 2017 de volgende bedragen aan accountantskosten ten laste van het resultaat gebracht:

	EY Nederland	Overig EY-netwerk	Totaal EY-netwerk
Controle van de jaarrekening	408	58	466
Andere controlewerkzaamheden	70	0	70
Fiscale advisering	0	0	0
Andere niet-controlediensten	0	0	0
	478	58	536

24. FINANCIERINGSBATEN EN -LASTEN

De financieringsbaten en -lasten zijn als volgt te specificeren:

	2016	2017
Financieringsbaten	0	0
Financieringslasten	-627	-443
Totaal	-627	-443

De financieringslasten zijn als volgt te specificeren:

	2016	2017
Ter zake revolverende faciliteit	-148	-83
Overige financieringslasten	-479	-360
Totale financieringslasten	-627	-443

De overige financieringslasten betreffen onder meer rentelasten voor rekening-courantschulden die worden aangehouden bij bancaire instellingen, beschikbaarheidsprovisies, rentelasten voor de afwikkeling van fiscale schulden en pensioenverplichtingen. In 2016 is een financieringslast verantwoord in verband met de toename van de voorziening leegstand ingevolge het verstrijken van tijd van circa EUR 44.000.

25. WINSTBELASTINGEN

	2016	2017
Acute winstbelastingen boekjaar	-3.497	-3.712
Acute winstbelastingen voorgaande boekjaren	-50	-6
	-3.547	-3.718
Uitgestelde winstbelastingen boekjaar	-519	370
Uitgestelde winstbelastingen voorgaande boekjaren	44	0
	-475	370
	-4.022	-3.348

	2016	2017
Nettoresultaat over het boekjaar	5.038	3.110
Winstbelastingen	4.022	3.348
Winst voor winstbelastingen	9.060	6.458
Effectief belastingtarief	44,4%	51,8%

	%	2016	%	2017
Nominale belastingdruk	25,0	2.265	25,0	1.614
Tariefverschillen buitenland	7,5	680	10,5	681
Niet aftrekbare bedragen	11,0	993	15,0	971
Herwaarderingen van latente belastingvorderingen	-0,1	-8	-0,1	-6
Vrijgestelde winstbestanddelen	0,1	11	0,1	7
Incidentele posten	0,4	34	1,2	75
Correcties voorgaande jaren	0,5	47	0,1	6
Effectief belastingtarief	44,4	4.022	51,8	3.348

De effectieve belastingdruk over 2017 bedraagt 51,8% (2016: 44,4%). De toename van de effectieve belastingdruk ten opzichte van vorig jaar wordt onder meer veroorzaakt door de verdeling van de belastbare resultaten over de verschillende fiscale jurisdicties. Daarnaast geldt dat de relatieve impact van de niet aftrekbare bedragen over 2017 groter is dan over 2016.

De nominale belastingdruk voor 2017 bedraagt 25,0% zoals van toepassing binnen Nederland. De tariefverschillen buitenland hebben betrekking op de hogere nominale belastingdruk zoals deze van toepassing is voor België (33,99%), respectievelijk Luxemburg (29,2%). De niet aftrekbare bedragen hebben betrekking op resultaatbestanddelen die niet ten laste van het belastbare resultaat gebracht mogen worden en betreffen onder meer aandelengerelateerde beloningen en het niet aftrekbare deel van de zogenaamde gemengde kosten. De vrijgestelde winstbestanddelen betreffen met name het aandeel in resultaten van deelnemingen.

26. RESULTATEN PER AANDEEL

26.1. Resultaat per aandeel

Het resultaat per aandeel wordt berekend door het resultaat na belastingen te delen door het gemiddeld aantal uitstaande aandelen gedurende het boekjaar.

	2016	2017
Resultaat na belastingen	5.038	3.110
Gemiddeld aantal uitstaande aandelen (in duizenden)	93.129	93.256
Resultaat per aandeel (in euro's)	0,05	0,03

26.2. Resultaat per aandeel na verwatering

Het resultaat per aandeel na verwatering wordt berekend door het resultaat na belastingen te delen door het gemiddelde aantal uitstaande aandelen gedurende het boekjaar inclusief alle uitstaande optierechten waarvan de optie-uitoefenkoers lager is dan de beurskoers ultimo boekjaar en alle voorwaardelijk toegekende aandelen in het kader van aandelengerelateerde beloningen.

	2016	2017
Resultaat na belastingen	5.038	3.110
Gemiddeld aantal uitstaande aandelen (in duizenden)	93.129	93.256
Correctie voor verplichtingen uit hoofde van aandelengerelateerde beloningen	1.112	439
	94.241	93.695
Resultaat per aandeel na verwatering (in euro's)	0,05	0,03

27. DIVIDEND PER AANDEEL

Aan de Algemene Vergadering van Aandeelhouders wordt voorgesteld om een dividend uit te keren van 2 eurocent per aandeel in contanten, uit te keren ten laste van de nettowinst over 2017. De resterende nettowinst zal worden toegevoegd aan de algemene reserve.

In de Algemene Vergadering van Aandeelhouders van 2 mei 2017 is een dividend vastgesteld van 2 eurocent per gewoon aandeel Ordina N.V. in contanten, uit te keren ten laste van de nettowinst over 2016. Volgend op dit besluit is in 2017 van de nettowinst over het boekjaar 2016 een totaalbedrag van circa EUR 1,9 miljoen aan dividend uitgekeerd aan aandeelhouders. De resterende nettowinst over 2016 is toegevoegd aan de algemene reserve.

28. PREFERENTE AANDELEN

Binnen het maatschappelijk kapitaal beschikt Ordina N.V. over 24.999.995 preferente aandelen, met elk een nominale waarde van EUR 0,10. Op preferente aandelen kan niet meer dividend worden uitgekeerd dan de wettelijke rente op het moment waarop het dividend wordt vastgesteld. Ultimo 2017 en 2016 zijn geen preferente aandelen uitgegeven.

29. NIET UIT DE BALANS BLIJKENDE VOORWAARDELIJKE EN CONTRACTUELE VERPLICHTINGEN EN RECHTEN

Ordina N.V. en haar groepsmaatschappijen hebben in totaal voor een bedrag van circa EUR 1,8 miljoen (2016: circa EUR 2,9 miljoen) aan garanties verstrekt. Deze garanties hebben voor een bedrag van circa EUR 1,4 miljoen betrekking op huurverplichtingen (ultimo 2016: ruim EUR 1,8 miljoen) en voor een bedrag van circa EUR 0,4 miljoen betrekking op klantrelaties (ultimo 2016: ruim EUR 1,0 miljoen).

Ter zake immateriële en materiële vaste activa heeft Ordina ultimo 2017 geen materiële investeringsverplichtingen.

Aan medewerkers ter beschikking gestelde auto's worden in het algemeen verkregen op basis van operationele lease met een contractduur van 36 tot 48 maanden. Ordina N.V. en haar groepsmaatschappijen hebben in dit kader in totaal voor een bedrag van circa EUR 12,7 miljoen (2016: circa EUR 13,3 miljoen) aan leaseverplichtingen met betrekking tot auto's met een looptijd van minder dan een jaar.

Alle panden waarin groepsmaatschappijen zijn gehuisvest, worden gehuurd. Ordina heeft geen panden in eigendom. Ordina N.V. en haar groepsmaatschappijen hebben in totaal voor een bedrag van circa EUR 4,0 miljoen (2016: circa EUR 6,2 miljoen) aan huurverplichtingen met een looptijd van minder dan een jaar. Voor de huurverplichtingen met een looptijd van minder dan een jaar heeft een bedrag van circa EUR 2,3 miljoen betrekking op het hoofdkantoor te Nieuwegein (ultimo 2016: circa EUR 4,4 miljoen). In 2017 is een nieuwe huurovereenkomst aangegaan voor het hoofdkantoor in Nieuwegein tegen andere voorwaarden en waarbij de C-toren geen deel meer uitmaakt van de huurovereenkomst. De nieuwe huurovereenkomst eindigt op 31 maart 2028.

De overige financiële verplichtingen ultimo 2016 zijn als volgt naar looptijd te specificeren:

	Auto's	Huur
Looptijd korter dan 1 jaar	13.340	6.231
Looptijd langer dan 1 jaar en korter dan 5 jaar	19.578	16.653
Looptijd langer dan 5 jaar	0	521
	32.918	23.405

De overige financiële verplichtingen ultimo 2017 zijn als volgt naar looptijd te specificeren:

	Auto's	Huur
Looptijd korter dan 1 jaar	12.745	3.961
Looptijd langer dan 1 jaar en korter dan 5 jaar	14.136	12.892
Looptijd langer dan 5 jaar	0	12.435
	26.881	29.288

In een aantal gevallen heeft Ordina N.V. zich in het kader van de reguliere bedrijfsvoering van de Ordina Groep hoofdelijk garant gesteld voor de nakoming van contractuele verplichtingen door een groepsmaatschappij. Voor zover een zodanige garantstelling is afgegeven jegens klanten van het in april 2009 verkochte Ordina BPO B.V. en deze thans nog niet is komen te vervallen, is ter zake een volledige contragarantie gesteld door Centric Holding B.V. en de tot de groep van Centric Holding B.V. behorende ondernemingen.

In het kader van de verkoop van bedrijfsonderdelen zijn door Ordina voor dergelijke transacties gebruikelijke (balans)garanties met een gelimiteerde looptijd verstrekt aan de kopers van deze bedrijfsonderdelen.

Als onderdeel van onze werkzaamheden kunnen wij worden geconfronteerd met discussies over de (financiële) afwikkeling van projecten, zoals minder-/meerwerk, kwaliteitsniveau en scope van het werk. Het merendeel van deze discussies wordt tot tevredenheid van alle betrokkenen opgelost. Dat een discussie uitloopt op een juridisch traject is niet in alle gevallen te vermijden. Op het moment dat een betrouwbare inschatting kan worden gemaakt dat een juridisch traject leidt tot een financiële claim jegens Ordina, wordt

hiervoor een voorziening getroffen. Vorderingen van Ordina op derden die onder de rechter zijn, worden in beginsel niet geactiveerd, tenzij voldoening van deze vordering vrijwel zeker is. Belangrijke trajecten in dit kader worden hieronder toegelicht.

Ordina is in het verlengde van een geleverd IT-systeem met een van haar klanten in discussie over aanvullende leveringen. Indien zou komen vast te staan dat Ordina gehouden is tot het doen van (een deel van) deze aanvullende leveringen kan dat financiële consequenties hebben. Omdat geen reële inschatting kan worden gemaakt van de uitkomst van de discussie en de financiële consequenties, is hiervoor geen voorziening getroffen.

Ordina is met een van haar leveranciers een meerjarig contract overeengekomen waarin een afnameverplichting is opgenomen die onder bepaalde omstandigheden tot een additionele verplichting zou kunnen leiden. Omdat op dit moment geen betrouwbare inschatting kan worden gemaakt in hoeverre deze contractuele afspraak zou kunnen leiden tot een verplichting in aanvulling op de verplichtingen uit de reguliere bedrijfsvoering, heeft Ordina in dit kader geen voorziening getroffen.

België kent een regeling waarbij een subsidie kan worden verkregen voor R&D activiteiten. Het is mogelijk dat Ordina met ingang van 2016 gerechtigd is tot een ruimere vergoeding dan in het verleden. Voor 2016 is een additionele subsidieaanvraag ingediend voor een bedrag van circa € 0,3 miljoen. Mede omdat de subsidieverstrekker nog uitsluitel moet geven of de ruimere vergoeding zal worden toegekend, zijn deze bedragen nog niet verwerkt in de winst-en-verliesrekening.

Ordina N.V. heeft zich op grond van artikel 403 Titel 9 Boek 2 BW aansprakelijk gesteld voor de uitrechtshandelingen voortvloeiende verplichtingen van het merendeel van de binnenlandse groepsmaatschappijen. De daartoe strekkende verklaringen zijn gedeponerd ten kantore van het Handelsregister waar de betreffende rechtspersonen statutair zijn gevestigd.

Ordina N.V. en de meeste van de Nederlandse groepsmaatschappijen vormen een fiscale eenheid voor de vennootschapsbelasting en de omzetbelasting als gevolg waarvan de betrokken vennootschappen hoofdelijk aansprakelijk zijn voor de verplichtingen van de fiscale eenheid.

Voor de kredietverlening door bancaire instellingen hebben Ordina N.V. en het merendeel van de groepsmaatschappijen zich hoofdelijk aansprakelijk gesteld. Als zekerheid onder de financieringsfaciliteit zijn ultimo 2017 handelsdebiteuren en overige vorderingen verpand tot een bedrag van circa EUR 45,9 miljoen (ultimo 2016 circa EUR 58,6 miljoen).

30. ACQUISITIES EN DESINVESTERINGEN

30.1. Acquisities

In 2016 en 2017 hebben er geen acquisities plaatsgevonden. Ultimo 2016 en 2017 heeft Ordina geen earn-outverplichtingen voor acquisities uit voorgaande jaren.

31. VERBONDEN PARTIJEN

31.1. Identiteit verbonden partijen

Als verbonden partijen van Ordina zijn te onderscheiden de groepsmaatschappijen, de geassocieerde deelnemingen (zie toelichting 9), de leden van de Raad van Commissarissen en de leden van de Raad van Bestuur. De leden van de Raad van Bestuur worden beoordeeld als keymanagement.

De totale beloning van de leden van de Raad van Bestuur en de Raad van Commissarissen over de jaren 2016 en 2017 luidt als volgt:

	2016	2017
Salaris	1.025	989
Variabele beloning/kortetermijncomponent	361	217
Variabele beloning/langetermijncomponent (aandelengerelateerd)	367	198
Pensioenkosten	178	34
	1.931	1.438

31.2. Transacties met de leden van de Raad van Bestuur en Raad van Commissarissen

31.2.1. Beloningsbeleid

De vergoeding voor de leden van de Raad van Bestuur van de vennootschap wordt jaarlijks bepaald door de Raad van Commissarissen. Voor een toelichting op het beloningsbeleid aangaande de leden van de Raad van Bestuur wordt verwezen naar de paragraaf Bezoldigingsbeleid Raad van Bestuur in het Verslag van de Raad van Commissarissen.

31.2.2. Beloning leden Raad van Bestuur

Inzake de beloning van de leden van de Raad van Bestuur zijn de volgende bedragen opgenomen in de winst-en-verliesrekening over 2016, respectievelijk 2017:

	2016	2017
J.G. Maes		
Salaris	n.v.t.	387
Variabele beloning/kortetermijncomponent	n.v.t.	104
Variabele beloning/langetermijncomponent (aandelengerelateerd)	n.v.t.	112
Pensioenkosten	n.v.t.	5
	n.v.t.	608

	2016	2017
J.W. den Otter		
Salaris	75	268
Variabele beloning/kortetermijncomponent	24	72
Variabele beloning/langetermijncomponent (aandelengerelateerd)	28	74
Pensioenkosten	2	5
	129	419

	2016	2017
S. Breedveld		
Salaris	443	111
Variabele beloning/kortetermijncomponent	163	41
Variabele beloning/langetermijncomponent (aandelengerelateerd)	188	12
Pensioenkosten	109	24
	903	188

	2016	2017
M.J. Poots-Bijl		
Salaris	284	n.v.t.
Variabele beloning/kortetermijncomponent	174	n.v.t.
Variabele beloning/langetermijncomponent (aandelengerelateerd)	151	n.v.t.
Pensioenkosten	67	n.v.t.
	676	n.v.t.

Het totaal van de beloning van alle leden van de Raad van Bestuur over 2017 bedraagt circa EUR 1,2 miljoen (2016: circa EUR 1,7 miljoen).

De langetermijncomponent van de variabele beloning betreft een uitkering in aandelen Ordina N.V. en kent per lopende regeling een driejaarsperiode. Op grond van het beloningsbeleid is de waarde van het on target te verkrijgen aantal aandelen Ordina N.V. gelijk aan 50% van het in het eerste jaar van een driejaarsperiode aan de bestuurders te betalen vaste salaris (inclusief vakantiegeld). De reële waarde op het moment van toekenning van de on target te verkrijgen aandelen wordt bepaald op basis van de aandelenkoers op het moment van toekenning van de regeling. Aan het begin van elke driejaarsperiode wordt een voorwaardelijk

aantal aandelen toegekend op basis van de slotkoers van het aandeel Ordina N.V. van het voorafgaande kalenderjaar. De targets zijn voor 70% gekoppeld aan financiële doelstellingen en voor 30% aan niet-financiële doelstellingen. De financiële doelstellingen zijn gekoppeld aan de ontwikkeling van de resultaten van Ordina en betreffen de omzet, de (recurring) EBITDA marge, nettowinst, kasstromen en de leverage ratio. De niet-financiële doelstellingen zijn gebaseerd op individuele, duidelijk meetbare (kwalitatieve en kwantitatieve) doelstellingen en betreffen de klanttevredenheid, de medewerkerbetrokkenheid, imago en de implementatie van het duurzaamheidsbeleid. Na afloop van de driejaarsperiode vindt onvoorwaardelijke toekenning van aandelen plaats op basis van de gerealiseerde doelen in relatie tot de gestelde targets. Levering van definitief toegekende aandelen vindt plaats in het jaar volgend op het laatste jaar van de driejaarsperiode.

Op basis van de toegekende langetermijnbonusregelingen wordt telkens per balansdatum per lopende regeling een inschatting gemaakt van het aantal te verkrijgen aandelen Ordina N.V. Op basis van deze inschatting worden de kosten voor de variabele langetermijnbeloningscomponent verantwoord ten laste van de winst-en-verliesrekening naar rato van de verstreken periode vanaf het moment van toekenning van de regeling. Het bedrag van de naar verwachting uit te geven aandelen in het kader van de lopende regelingen wordt gepresenteerd binnen het eigen vermogen onder de ingehouden winsten.

In het kader van de variabele langetermijnbeloning over de periode 2015-2017 worden aan de heer Maes 16.153 aandelen en aan mevrouw Den Otter 14.457 aandelen Ordina N.V. definitief toegekend. Dit komt overeen met een uitkeringspercentage van circa 52,9% van de on target beloning. Dit uitkeringspercentage heeft voor 20,3% betrekking op de financiële doelstellingen en voor 32,6% op de niet-financiële doelstellingen. Inclusief de afwikkeling van de lopende regeling van de heer Breedveld bedragen de lasten verband houdende met de langetermijnbeloning over 2017 in totaal circa EUR 0,2 miljoen (2016: circa EUR 0,4 miljoen).

De toelichting betreffende de lopende regelingen luidt als volgt:

	Voorwaardelijk toegekende aantal aandelen	Toekenningsdatum	Koers bij toekenning	Reële waarde op moment van toekenning	Factor ten behoeve van berekening kosten	Last verwerkt in winst-en-verliesrekening 2016	Last verwerkt in winst-en-verliesrekening 2017
J.G. Maes							
Regeling 2015-2017	30.549	16-02-17	1,98	60	53%	n.v.t.	32
Regeling 2016-2018	61.097	16-02-17	1,98	121	78%	n.v.t.	44
Regeling 2017-2019	91.646	01-05-17	1,59	146	100%	n.v.t.	36
	183.292					n.v.t.	112
J.W. den Otter							
Regeling 2014-2016						7	n.v.t.
Regeling 2015-2017	27.342	10-11-16	1,93	53	53%	10	18
Regeling 2016-2018	49.215	10-11-16	1,93	95	78%	11	31
Regeling 2017-2019	63.859	01-05-17	1,59	101	100%	n.v.t.	25
	140.416					28	74

De leden van de Raad van Bestuur kunnen deelnemen aan een door de vennootschap afgesloten pensioenregeling. Indien een lid van de Raad van Bestuur aan deze regeling deelneemt, neemt de vennootschap de pensioenpremie voor haar rekening. Indien een lid van de Raad van Bestuur afziet van deelname, dan ontvangt deze een brutovergoeding van de vennootschap. Deze is gelijk aan het bedrag dat de vennootschap verschuldigd zou zijn geweest, indien het desbetreffende lid van de Raad van Bestuur wel zou deelnemen aan de aangeboden pensioenregeling.

Aan de leden van de Raad van Bestuur van de vennootschap worden een auto en een mobiele telefoon ter beschikking gesteld. Tevens ontvangen ze een maandelijkse onkostenvergoeding ter dekking van gemaakte onkosten. De gerelateerde kosten bedragen voor de leden van de Raad van Bestuur over 2017 in totaal circa EUR 0,1 miljoen (2016: EUR 0,1 miljoen). Deze kosten zijn niet opgenomen in de specificaties betreffende de beloning van de leden van de Raad van Bestuur binnen toelichting 31.

Er zijn geen leningen aan en garanties ten behoeve van de leden van de leden van de Raad van Bestuur verstrekt.

31.2.3. Aandelenbezit leden Raad van Bestuur

De leden van de Raad van Bestuur bezitten ultimo 2017 53.592 aandelen Ordina N.V. (ultimo 2016: 1.111.110 aandelen). De verdeling over de leden van de Raad van Bestuur luidt als volgt:

	2016	2017
J.G. Maes	n.v.t.	51.725
J.W. den Otter	0	1.867
S. Breedveld	1.111.110	n.v.t.
	1.111.110	53.592

31.2.4. Optierechten toegekend aan en gehouden door de leden van de Raad van Bestuur

Zowel ultimo 2017 als ultimo 2016 zijn geen optierechten toegekend aan de leden van de Raad van Bestuur.

31.2.5. Beloning Raad van Commissarissen

De beloning van de leden van de Raad van Commissarissen luidt als volgt:

	2016	2017
J.G. van der Werf, voorzitter	57	57
P.G. Boumeester, vicevoorzitter	43	43
D.J. Anbeek	43	43
A. Kregting	40	40
J. Niessen	40	40
	223	223

De beloning van de Raad van Commissarissen is niet afhankelijk van het resultaat van de vennootschap. Naast de beloning wordt aan de leden van de Raad van Commissarissen een onkostenvergoeding verstrekt van EUR 2.270 per jaar. Er zijn geen leningen aan en garanties ten behoeve van de leden van de Raad van Commissarissen verstrekt.

31.2.6. Aandelenbezit leden Raad van Commissarissen

De leden van de Raad van Commissarissen bezitten ultimo 2017 14.560.967 aandelen Ordina N.V. (ultimo 2016: 14.525.967 aandelen). De verdeling over de leden van de Raad van Commissarissen luidt als volgt:

	2016	2017
J.G. van der Werf, voorzitter	100.000	100.000
P.G. Boumeester, vice-voorzitter	0	0
D.J. Anbeek	0	35.000
A. Kregting	0	0
J. Niessen (gehouden middels Mont Cervin S.a.r.l.)	14.425.967	14.425.967
	14.525.967	14.560.967

32. GEBEURTENISSEN NA BALANSDATUM

Na 31 december 2017 hebben zich geen gebeurtenissen voorgedaan die materieel van invloed zijn op, dan wel een aanpassing zouden vereisen van de balansposities ultimo 2017, zoals gepresenteerd in de jaarrekening.

VENNOOTSCHAPPELIJKE BALANS PER 31 DECEMBER 2017 ORDINA N.V. (VOOR WINSTBESTEMMING)

<i>(In duizenden euro's)</i>	Toelichting	2016	2017
Activa			
<i>Vaste activa</i>			
Financiële vaste activa	34	139.147	137.372
Latente belastingvorderingen	35	8.254	10.402
Totaal vaste activa		147.401	147.774
<i>Vlottende activa</i>			
Overige vorderingen		1	0
Acute winstbelastingvorderingen		2	2
Totaal vlottende activa		3	2
Totaal activa		147.404	147.776
Eigen vermogen en verplichtingen			
<i>Eigen vermogen</i>			
Gestort en opgevraagd kapitaal	36	9.326	9.326
Agioreserves	36	136.219	136.219
Wettelijke reserve	36	5.672	3.059
Ingehouden winsten	36	-8.851	-3.938
Resultaat boekjaar	36	5.038	3.110
Totaal eigen vermogen		147.404	147.776
Verplichtingen			
<i>Kortlopende verplichtingen</i>			
Handelscrediteuren en overige schulden		0	0
Totaal kortlopende verplichtingen		0	0
Totaal verplichtingen		0	0
Totaal eigen vermogen en verplichtingen		147.404	147.776

VENNOOTSCHAPPELIJKE WINST-EN- VERLIESREKENING OVER 2017 ORDINA N.V.

<i>(In duizenden euro's)</i>	Toelichting	2016	2017
Omzet		0	0
Overige bedrijfskosten		1	2
Totaal bedrijfslasten		1	2
Bedrijfsresultaat		-1	-2
Financieringsbaten		1	0
Financieringslasten		0	0
Netto-financieringslasten		1	0
Aandeel in resultaten van deelnemingen	34	4.512	2.982
Resultaat voor winstbelastingen		4.512	2.980
Winstbelastingen		526	130
Nettoresultaat over het boekjaar		5.038	3.110

TOELICHTING OP DE VENNOOTSCHAPPELIJKE JAARREKENING

33. ALGEMEEN

33.1. Grondslagen voor het opstellen van de enkelvoudige jaarrekening

De vennootschappelijke jaarrekening van Ordina N.V. wordt opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW. Hierbij wordt gebruikgemaakt van de door artikel 2:362 lid 8 BW geboden mogelijkheid om in de vennootschappelijke jaarrekening de grondslagen van waardering en resultaatbepaling (waaronder begrepen de grondslagen voor presentatie van financiële instrumenten als eigen of vreemd vermogen) toe te passen die in de geconsolideerde jaarrekening worden gehanteerd.

Ingevolge een wetwijziging is het met ingang van 2016 voor organisaties van openbaar belang niet langer toegestaan een verkorte winst- en verliesrekening te presenteren in de enkelvoudige jaarrekening (zoals voorheen toegestaan op grond van artikel 2:402 lid 2 BW). Gezien de beperkte activiteiten binnen Ordina N.V. is de impact van deze aanpassing beperkt.

De vennootschappelijke jaarrekening van Ordina N.V. wordt gepresenteerd in euro's (EUR). Bedragen zijn vermeld in duizenden euro's, tenzij anders aangegeven.

33.2. Grondslagen van waardering en van resultaatbepaling

De grondslagen van waardering en van resultaatbepaling voor de enkelvoudige jaarrekening zijn gelijk aan die voor de geconsolideerde jaarrekening. Indien geen nadere grondslagen zijn vermeld, wordt verwezen naar de vermelde grondslagen in de geconsolideerde jaarrekening.

33.3. Financiële vaste activa/deelnemingen in groepsmaatschappijen

Deelnemingen in groepsmaatschappijen en andere maatschappijen waarin Ordina N.V. beslissende zeggenschap kan uitoefenen of waarover Ordina N.V. de centrale leiding heeft, worden gewaardeerd op de nettovermogenswaarde. De nettovermogenswaarde wordt bepaald door de activa, voorzieningen en schulden te waarderen en het resultaat te berekenen volgens de grondslagen die worden gehanteerd in de geconsolideerde jaarrekening.

34. FINANCIËLE VASTE ACTIVA

Het volgende overzicht geeft het verloop weer van de onder deze balanspost opgenomen activa:

	Deelnemingen in groepsmaatschappijen	Vorderingen op groepsmaatschappijen	Totaal
Boekwaarde per 1 januari 2016	122.787	2.335	125.122
<i>Mutaties 2016</i>			
Investerings/verstrekkingen	252	9.299	9.551
Actuariële winsten en verliezen	-38	0	-38
Resultaat deelnemingen	4.512	0	4.512
Boekwaarde per 31 december 2016	127.513	11.634	139.147

	Deelnemingen in groepsmaatschappijen	Vorderingen op groepsmaatschappijen	Totaal
Boekwaarde per 1 januari 2017	127.513	11.634	139.147
<i>Mutaties 2017</i>			
Investerings/verstrekkingen	-860	-3.885	-4.745
Actuariële winsten en verliezen	-12	0	-12
Resultaat deelnemingen	2.982	0	2.982
Boekwaarde per 31 december 2017	129.623	7.749	137.372

35. LATENTE BELASTINGVORDERINGEN

De latente belastingvorderingen zijn als volgt te specificeren:

	2016	2017
Immateriële en materiële vaste activa	192	179
Gewaardeerde rechten op verliescompensatie	8.062	10.223
Saldo per 31 december	8.254	10.402

Ordina N.V. is hoofd van de fiscale eenheid voor de vennootschapsbelasting binnen Nederland. Dientengevolge worden de fiscale posities betreffende deze fiscale eenheid, voor zover niet reeds verantwoord door overige leden van de fiscale eenheid, verantwoord door Ordina N.V.

De latente belastingvordering uit hoofde van de immateriële en materiële vaste activa heeft betrekking op de tijdelijke waarderingsverschillen voortvloeiende uit verschillen tussen de werkelijk bedrijfseconomische afschrijvingstermijn en de minimale fiscale afschrijvingstermijn. Waardering vindt plaats tegen vastgestelde tarieven.

Waardering van de rechten op verliescompensatie vindt plaats indien de compensabele verliezen naar verwachting zullen worden gecompenseerd (totaal ultimo 2017: circa EUR 40,9 miljoen; ultimo 2016: circa EUR 32,2 miljoen). Waardering vindt plaats tegen het nominale tarief zoals dit over toekomstige boekjaren van toepassing is. Voor een toelichting op de hoogte en waardering van de totale compensabele verliezen van Ordina wordt verwezen naar toelichting 10.

36. EIGEN VERMOGEN

Het verloop van het eigen vermogen over de jaren 2016 en 2017 luidt als volgt:

	Geplaats kapitaal	Agio- reserve	Wettelijke reserve	Ingehouden winsten	Resultaat boekjaar	Totaal
Saldo per 1 januari 2016	9.296	135.855	4.136	-4.360	-3.168	141.759
Onverdeelde winst vorig boekjaar	0	0	0	-3.168	3.168	0
Dividenduitkering aan aandeelhouders	0	0	0	0	0	0
Actuariële winsten en verliezen	0	0	0	-38	0	-38
Emissie ingevolge aandelengerelateerde beloningen	30	364	0	-394	0	0
Personeelskosten ingevolge aandelengerelateerde beloningen	0	0	0	645	0	645
Nettoresultaat boekjaar	0	0	0	0	5.038	5.038
Mutatie ingevolge wettelijke reserve	0	0	1.536	-1.536	0	0
Saldo per 31 december 2016	9.326	136.219	5.672	-8.851	5.038	147.404

	Geplaatst kapitaal	Agio- reserve	Wettelijke reserve	Ingehouden winsten	Resultaat boekjaar	Totaal
Saldo per 1 januari 2017	9.326	136.219	5.672	-8.851	5.038	147.404
Onverdeelde winst vorig boekjaar	0	0	0	5.038	-5.038	0
Dividenduitkering aan aandeelhouders	0	0	0	-1.865	0	-1.865
Actuariële winsten en verliezen	0	0	0	-12	0	-12
Emissie ingevolge aandelengerelateerde beloningen	0	0	0	0	0	0
Afwikkeling aandelengerelateerde beloningen middels inkoop eigen aandelen	0	0	0	-503	0	-503
Afwikkeling aandelengerelateerde beloningen in contanten	0	0	0	-597	0	-597
Personeelskosten ingevolge aandelengerelateerde beloningen	0	0	0	239	0	239
Nettoresultaat boekjaar	0	0	0	0	3.110	3.110
Mutatie ingevolge wettelijke reserve	0	0	-2.613	2.613	0	0
Saldo per 31 december 2017	9.326	136.219	3.059	-3.938	3.110	147.776

De agioreserve bevat ultimo 2017 fiscaal besmet agio van circa EUR 2,9 miljoen ontstaan als gevolg van de verwerking van de op aandelengerelateerde beloningen (ultimo 2016: circa EUR 2,9 miljoen).

De wettelijke reserve heeft betrekking op de boekwaarde van de in eigen beheer vervaardigde immateriële vaste activa (zie grondslag 2.6.2 en toelichting 7).

Ultimo 2016 en ultimo 2017 heeft Ordina geen eigen aandelen ingekocht.

Ultimo 2016 en ultimo 2017 staan geen opties uit op aandelen Ordina N.V.

Voor een toelichting op de beloning van de leden van de Raad van Bestuur wordt verwezen naar toelichting 31.2.2.

Nieuwegein, 14 februari 2018

Raad van Bestuur

J. Maes, CEO

J.W. den Otter, CFO

Raad van Commissarissen

J.G. van der Werf, voorzitter

P.G. Boumeester, vicevoorzitter

D.J. Anbeek

A. Kregting

J. Niessen